

Cuplul normal și patologic – introducere în psihiatria cuplului

Lucrarea de doctorat

Cuvânt înainte

Teza descrie în primul rând bazele biologice, psihologice, sociale și spirituale ale cuplului normal și patologic. În această parte generală, autorul sintetizează rezultatele din mai multe discipline, și anume endocrinologie, genetică, psihologie familială, sociologie și, în fine, încheagă întreaga construcție într-un cadru etico-teologic care poate garanta o dezvoltare sănătoasă a familiei.

Este o lucrare bine încheată, muncită, interesantă pentru toți specialiștii clasici care nu au avut timp să adâncească tot ce aud zilnic despre familie, are o orientare etică generoasă pentru ca, în definitiv și în psihiatrie, problema cheie este depășirea egoismului, care poate să dea speranța solidarității și închegării unei societăți moderne, echilibrate, în care să nu-ți fie frică să trăiești.

PROF. DR. AUREL ROMILA

Introducere

Motivația înscrierii la doctorat cu această temă are rădăcini adânci în trecutul autorului.

Acesta provine dintr-o familie cu origini polietnice și multirasiale.

Trăsături fizice și psihice de români bucovineni și regățeni, cu ingrediente turco-tătare de prin raialele turcești de la Dunăre, de anglo-saxoni și maghiari, s-au încheagat într-un tot nu tocmai armonios și lipsit de finețe, dar dotat cu inteligența și setea de cunoaștere necesare pentru a deveni medic.

Crescut de un cuplu de ateo-farisei care se mișcă moral pe undeva prin zona protomozaică a lui „*Ochi pentru ochi*”

și *dinte pentru dinte*” și care anul acesta (1996) împlinește 50 de ani de neînțelegeri mai mult sau mai puțin zgomotoase, programat prin educație sau mai degrabă prin lipsa educației necesare, pentru eșec în cuplu, autorul întemeiază o primă familie cu o colegă de care divorțează după 10 ani de mariaj zgomotos cu maximă conflictualitate, din care a rezultat un copil, în prezent practic orfan de tată.

Atras spre medicină de afecțiunile mamei sale (pensionată medical de la 36 de ani pentru o enterocistoplastie după vezică scleroasă), căutînd să înțeleagă prin studiile de psihiatrie „micul infern” dintre părinți, autorul aprofundează tema referitoare la cuplu în încercarea, la început orgolioasă, apoi disperată, de a-și păstra propria familie, încercare eșuată.

Handicapat de ateismul militant, creator de individualități narcisice, al fostului regim, încurajat în narcisismul său, de calitățile care l-au impus întotdeauna în rîndul întîi ca lider sau vedetă, autorul studiului de față a început să cunoască lumea, la început rațional, citind cu frenezie, deși relativ fără nici o sistemă, aproape tot ce se putea, în România, începînd din 1955 și pînă în prezent.

Un volum uriaș de date, fapte și observații, adunate la început fără voie și relativ inconștient, apoi din 1978 cu premeditare și metodă, s-au acumulat și au început să se închege, oarecum nefiresc, ca un copac dezintegrat care se reface de la frunziș spre tulpină și rădăcină, ducînd, în cele din urmă, prin sinteza prezentă, la concluzii biblice.

Sînt cuprinse în acest efort de clarificare observații și fapte din familia de origine, din propria familie, din experiența de viață a peste o sută de mii de persoane, cu care autorul a venit în contact pînă la 46 de ani, în profesie sau în afara profesiei, cu care a discutat subiectul, dintr-un volum ininventariabil de opere literare, istorice și de artă și pe care autorul le-a citit în cei 40 de ani de cînd a început să frecventeze bibliotecile, precum și, nu în ultimul rînd, din lucrările de specialitate parcurse în cei 21 de ani de psihiatrie și menționate parțial în bibliografie. (Un număr apreciabil s-a pierdut, din păcate, în urma unei regretabile întîmplări legate de evenimentele conflictuale ale divorțului).

Am căutat, în redactarea materialului final, să evităm stilul scientist foarte răspîndit în țara noastră și care pornește de la premisa că un text pare cu atît mai științific, cu cît este mai greu de înțeles. Acest stil, care ne-a întunecat multe ore din viața de student, are ca obiectiv să demonstreze cît este autorul de deștept și de informat. Pentru a nu plictisi și a nu îndepărta cititorul sau auditoriul de temă, noi am căutat să elaborăm un material final cît mai simplu și mai ușor de înțeles.

Deși veche de cînd lumea, tema cuplului a fost abordată științific, în centre specializate, de relativ puțină vreme, în Anglia din anii '60, în Elveția din anii '70.

În România, „Sfatul marital” s-a centrat în special pe probleme sexuale și de concepție, în cadrul așa-numitei acțiuni de planing familial, patronată de obicei de ginecologi. Din punctul nostru de vedere, problematica abordată în aceste centre se referă la chestiuni secundare și periferice, față de cele pe care le abordăm noi în lucrare. Aceste centre sînt dominate de o ideologie materialistă organo-sexistă, cu scop final declarat de creștere cantitativă și calitativă a plăcerii individuale. Tehnicile de prevenție a sarcinii pe care le propun aceste centre (imitate, de altfel) duc, prin abuz, la dizolvarea cuplului și nu la consolidarea acestuia, fiind deci, din punctul nostru de vedere, contraproductive.

Neavînd nici o educație religioasă din familie (părinții autorului provin: mama dintr-o familie de catolici, tata dintr-o familie de creștini ortodocși, dar sînt amîndoi botezați ortodox, ca și autorul. Nu sînt însă cununați religios și nu se duc la biserică decît la nunți, botezuri și înmormîntări) și nici o cultură religioasă sistematică, autorul lucrării participă de cîțiva ani, duminica, la liturghia din biserica ortodoxă a cartierului, se străduiește să respecte posturile și toate celelalte recomandări ale Bisericii. Cu toate acestea se consideră doar un aspirant la creștinism și nu un creștin autentic, avînd de luptat din greu cu păcate vechi și adînc înrădăcinate în sufletul lui.

Afirmațiile de inspirație creștină care apar în lucrare la un moment dat, deși se întemeiază pe nenumărate observații personale, au totuși un caracter de **adevăr revelat**.

Intențiile inițiale au fost nu de pregătire a tezei de doctorat, ci de înțelegere științifică a disfuncțiilor cuplului de origine și ale propriului cuplu, de prevenție secundară și terțiară a acestor disfuncții.

Ca o contribuție originală, pe lângă sistematizarea materialului teoretic, autorul a conceput un „*chestionar de compatibilitate*” cu 54 de puncte (vezi anexele), pe care îl aplică cuplurilor care vor să-și testeze compatibilitatea, dar și individual, membrilor unor cupluri în criză sau la persoane divorțate.

Toată această activitate este în desfășurare atât în Clinica de Resocializare a Spitalului „Gh. Marinescu” actualmente „Prof. Dr. Al. Obregia”, condusă de domnul prof. dr. Aurel Romila, cât și în cabinetul privat al autorului, din București, Bd. Cantemir 12-14, telefon 0745 039 692. Rezultatele analizate în lucrare și prezentate pe computer au un caracter de etapă, cercetarea continuând.

Am fost sprijinit, în aplicarea chestionarului, de mai mulți colegi, cărora le mulțumesc din toată inima cu acest prilej.

Mulțumesc, de asemenea, călduros domnului inginer Mihaly Augustin, care mi-a calculat și prelucrat grafic pe computer rezultatele desprinse de pe chestionare.

Mulțumiri deosebite pentru sprijin colegului dr. Mihai Ardeleanu de la Clinica de Psihiatrie din Tîrgu Mureș și studentului meu, Saidel Mihnea.

PARTEA GENERALĂ

Psihoneuroendocrinologia cuplului

Două probleme trebuie de la început subliniate.

Prima se referă la faptul că întreaga desfășurare a ontogeniei sistemelor psiho-neuroendocrine umane este determinată genetic.

A doua subliniere este aceea a existenței unui calendar foarte exact al acestei desfășurări. **Anumite** evenimente biologice se petrec numai într-o **anumită** perioadă dată, nici înainte și nici după. Și acest calendar este stabilit genetic.

Sexualizarea **normală** a organismului uman, adică ontogenia sistemelor sale psihoneuroendocrine se desfășoară după două modele deosebite și structural și funcțional: modelul feminin și modelul masculin.

După cum vă imaginați, fără îndoială, întreaga desfășurare ontogenetică de la stadiul de ovul fecundat, invizibil cu ochiul liber, la splendida creatură umană făcută „după chipul și asemănarea lui Dumnezeu”, complet dezvoltată, integrată în colectivitatea umană căreia îi aparține și gata să transmită mai departe, urmașilor, planul creației, este aproape necunoscută deși ea se desfășoară permanent în mii și milioane de ediții, oarecum fără permisiunea noastră.

Cunoașterea acestui plan divin, grandios, uimitor de complicat și foarte sensibil, cu nenumărate posibilități de eroare, dar și cu mijloace la fel de numeroase de prevenire, eliminare și corectare a erorilor, ne permite, nouă, celor învățați, și prin noi și semenilor noștri, să participăm, ca un complicat sistem social de reglare, tocmai la prevenirea, eliminarea și corectarea acestor erori, provocatoare de suferințe și care se datorează creaturii „și nu Creatorului”, fiind deci erori umane. Iată deci motivația demersului nostru.

Datele cunoscute de care dispunem, enorme pentru un singur om (să nu uităm că se ocupă de problemă armate întregi de biologi, endocrinologi, embriologi, geneticieni, sexologi etc. – omit cu plăcere participarea chirurgilor, de

altfel foarte modestă – armate dotate cu milioane de pagini, indexate pe ordinatoare, la care au acces aproape instantaneu)*, aceste date deci, foarte schematic, ne arată următoarele:

Primul pas în stabilirea variantei masculine sau feminine a viitorului om se face în momentul fecundației, cele două perechi de cromozomi XX și XY conținând întreaga informație necesară pentru desfășurarea completă a celor două planuri.

Nu se cunoaște mecanismul prin care la momentul dat, din cele două variante, se alege una. A rămas o taină divină când, cum și de ce se stabilește că progenitura va fi băiat sau fată.

Odată alegerea făcută, fiecare din cele două variante are un plan propriu de desfășurare pe care îl vom descrie mai jos.

Înainte de aceasta trebuie însă menționate următoarele:

Cromozomii sexuali (principalii factori sexualizanți ai organismului alături de sex-hormoni) au un rol în: 1) diferențierea morfofuncțională a gonadei ovar în condiții de XX și a gonadei testicol în condiții de XY și 2) în sensibilizarea receptorilor specifici, a organelor sau țesuturilor țintă, la acțiunea hormonilor sexualizanți.

Hormonii sexualizanți acționează în spațiul sexualizabil, care cuprinde totalitatea țesuturilor diferențiate sexual, direcționând sexualizarea acestora.

Factorii sexualizanți acționează din primele momente ale fecundației și pînă la sfîrșitul vieții individului, în timp ce elementele sexualizabile sînt receptive la ei numai în anumite momente, după un calendar propriu fiecărui. Acest fapt dă sexualizării un caracter discontinuu,

* Prof. Bruce Mc Ewen, directorul laboratorului de neuroendocrinologie al Universității Rockefeller se ocupă din 1968 de efectul steroizilor suprarenali asupra hipocampului. Laboratorul, care are un buget de cîteva milioane de dolari pe an, studiază și efectul hormonilor sexuali asupra creierului. Au descoperit două tipuri de receptori ai steroizilor suprarenali. Este principalul rezultat al întregii echipe după mai mult de 25 de ani de cercetare. (330)

de proces în etape. **Intervenția factorilor patogeni are efect numai dacă are loc în aceste momente (etape).**

În întreaga sa desfășurare însă, procesul este unitar, armonios și, subliniem din nou, în întregime prestabilit. Putem alege două exemple:

1) Foliculul pilos (organ țintă) deci structură sexualizabilă, deși este prezent în rudiment încă de la naștere, nu devine receptiv pentru hormonii sexualizanți decît în perioada pubertară.

Există aici un dat genetic rasial și familial care predetermină harta distribuției pilozității faciopectorale (chinezii, mongolii și, la noi, tătarii și urmașii lor, au o pilozitate facială redusă și pectorală aproape inexistentă).

Asupra foliculilor piloși, deveniți receptivi doar într-o anumită etapă prin efectul cromozomilor, acționează hormonii androgeni produși încă din viața intrauterină la bărbat — de testicol și la femeie, după naștere, — de ovar și suprarenale. Iată deci, un exemplu de interacțiune factor sexualizant/factor sexualizat, petrecută la un anumit moment dat al ontogeniei, deși ambele elemente existau de la naștere.

Un alt exemplu, care ne interesează mai mult, este acela al sexualizării structurilor nervoase de la baza creierului (componentele nervoase), ale gonadostatului și structurile superioare lor.

Timpul critic pentru androgenizarea acestor structuri este luna 3-4 de sarcină. Absența în sângele copilului, în această perioadă, a secreției de androgeni sau scăderea sa sub un prag optim, duce la feminizarea structurilor amintite, cu un întreg cortegiu de tulburări și modificări consecutive. Administrarea de tratamente hormonale la mamă în această perioadă poate influența de asemenea acest proces.

Sistematizînd și rezumînd la maximum, pentru trecerea în revistă a întregului proces, trebuie punctate următoarele evenimente, în succesiunea lor cronologică:

„La început au fost cromozomii”. Deși apărați de celulele germinale, care la rîndul lor sînt apărate de organele de reproducere, apărate la rîndul lor, cromozomii

sînt vulnerabili totuși, putînd fi afectați de o mulțime de factori fizici și chimici dintre care de departe cei mai importanți sînt radiațiile ionizante. Un copil din 100.000 de nou-născuți se naște malformat datorită fondului natural de radiații.

Cercetările genetice, care au luat o mare amploare în ultimul timp, arată că mult mai multe disgenezii sînt de origine cromozomială decît se credea pînă acum.

Cromozomii X sînt esențiali pentru viață. Nu s-a descoperit pînă în prezent vreun produs de concepție viu sau mort care să nu aibă în cariotipul tuturor celulelor sale cel puțin un asemenea cromozom.

Din punct de vedere al sexualizării, primul cromozom X generează la ambele sexe celulele germinale primordiale și determină apariția chiar a unui număr redus de foliculi primordiali în gonada primitivă nediferențiată (care apare deja în săptămîna a 5-a).

Al doilea cromozom X are funcția de a menține celulele germinale primordiale, prin formarea în ovare de foliculi primordiali în cantitate normală. El deci transformă gonada primordială în ovar.

De menționat că pe cromozomii X există nu numai gene care se referă la sexualizare, dar și numeroase gene ale unor trăsături biochimice și autosomale, deci referitoare la dezvoltarea generală, majoritatea fiind recesive.

Cromozomul Y conține locusuri genice implicate în diferențierea în variantă testicol a gonadei primordiale, fapt petrecut în săptămîna a 7-a de viață. Aceste gene au o penetranță foarte mare, comparativ cu cele de pe cromozomul X, deoarece chiar în prezența a patru cromozomi X și a unui singur cromozom Y (XXXXY) dezvoltarea fenotipică rămîne masculină.

Există variații individuale mari ale lungimii brațului lung al cromozomului Y determinate rasial.

Ovarul se formează din corticala gonadei primordiale și testicolul din medulară, fiecare deci sub influența unui grup de gene de pe al doilea cromozom X și, respectiv de pe cromozomul Y.

Pasul imediat următor îl reprezintă formarea organelor genitale interne (OGI) (sexul gonoforic) din cele două formațiuni primordiale perechi, identice și simetrice, canalele Wolff și Müller.

Din primele se formează OGI masculine – epididimul, canalul deferent, veziculele seminale – din ductul Müller cele feminine – respectiv trompa, uterul, partea superioară a vaginului.

Masculinizarea are loc sub influența testicolului fetal, prezent deja, care prin testosteron dezvoltă derivatele wolffiene, iar prin inhibină sau principiul antimullerian, elaborat de celulele tubilor spermatici, atrofiază ductul mullerian, împiedicând transformarea acestuia în OGI feminine. Fiecare testicol masculinizează prin efect locoregional OGI de partea sa.

Deci, în această fază, există deja o discriminare sexuală, deoarece masculinizarea OGI se produce numai în prezența testicolului fetal competent, iar feminizarea în absența acestuia. Ovarul în viața intrauterină nu produce hormoni.

Din punct de vedere patologic, deja pînă în această fază există o mulțime de tulburări cromozomiale și, respectiv disgenезii descrise în tratatele de genetică și în cele de embriologie, dintre care nu puține se datorează poluării fizice, chimice și biologice a mediului ambiant, datorită lăcomiei și ignoranței agresive a ființei umane al cărei narcisism o face insensibilă la consecințele activităților sale asupra celuiilalt.

Numai la ultima etapă descrisă, aceea a dezvoltării OGI, un singur tip de tulburare, disgenезia testiculară, poate provoca, în funcție de gravitatea ei, un întreg spectru de tulburări ulterioare, aglutinate în jurul a trei mari variante:

1. OGI feminine bilateral în pofida cariotipului masculin și cu gonada absentă (disgenезie orhitică pură) sau cu gonada prezentă (unele forme de testicol feminizant sau hermafroditism funcțional).

2. OGI hermafrodite bilateral (coexistența de derivate mulleriene și wolffiene în ambele părți) sau feminine de o

parte și masculine de cealaltă parte (hermafroditism adevărat sau unele forme de pseudohermafroditism masculin) și

3. OGI absente (ca în ambele forme de testicol feminizant).

Desigur că lucrurile nu stau așa de simplu și sînt mult mai complicate. Ne oprim însă aici cu considerațiile endocrinologice, subliniind că prezența androgenilor (androstendion, androstandion, androsteron, testosteron etc.) secretați de celulele Leydig ale testicolului fetal cu un maxim în săptămînile 14-16:

– suprimă secreția ritmică de hormoni feminini;

– scade sensibilitatea tuturor țesuturilor sexualizabile,

inclusiv a celor nervoase și, subliniez aceasta, la hormonii feminini și crește sensibilitatea acestor țesuturi la hormonii masculini. Prin această influență exercitată inclusiv asupra structurilor țintă din sistemul nervos central, **suprimă comportamentul copulator – feminin și organizează**, deci, vă rog să rețineți, încă din viața intrauterină, structurile care vor **determina comportamentul copulator masculin**.

Secreția de androgeni la bărbat, legată de prezența celulelor Leydig are un caracter bifazic. O primă fază are un vîrf în perioada embrionară și are un prim rol morfogenetic și o a doua fază, cu secreție maximă în perioada pubertară are evoluția ulterioară cunoscută.

Pentru a nu neglija ovarul, trebuie să spunem că acesta se diferențiază din gonadele primordiale mai tîrziu decît testicolul, în săptămînile 11-12 (testicolul în săptămîna a 7-a). Această diferențiere are loc în orice gonadă care nu a evoluat către testicol. După procese complicate și încă insuficient cunoscute, în ovare se ajunge la un număr maxim de celule premergătoare ovulelor, rămase în stadiul diploten de la sfîrșitul profazei meiozei, la împlinirea lunii a 5-a intrauterine. Stadiul diploten înseamnă momentul în care cromozomii se divid longitudinal în două cromatide legate între ele prin unul sau mai multe puncte. Ca un detaliu de curiozitate, numărul maxim de astfel de celule, care nu se mai înmulțesc niciodată din acel moment al lunii

a 5-a, și din care mai târziu, la pubertate, vor începe să se desprindă ovulele, este de 7×10^6 , adică de aproximativ 7.000.000.

Urmează sexualizarea organelor genitale externe determinată tot de prezența sau absența testosteronului.

În săptămîna a VII-a, ele sînt identice la ambele sexe.

În prezența testosteronului, OGE primordiale evoluează, începînd din săptămîna a 8-a, către OGE masculine, chiar dacă sexul genetic, gonadic și gonoforic este feminin așa cum se întîmplă de exemplu, la gravide în săptămîna a 8-a, cu embrion de sex feminin și secreție mare de androgeni din sursă ovariană sau corticosuprarenală.

În absența testosteronului primordiile OGE evoluează către OGE feminine în jurul săptămîinii a 9-a.

Dacă testosteronul este prezent, dar în cantități insuficiente, masculinizarea OGE va fi incompletă, rezultînd un amestec de elemente masculine și feminine, o intersexualitate (ca în toate pseudo-hermafroditismele masculine de exemplu). Intersexualitatea poate să apară și în cazul organismelor feminine (deci cu sex genetic și gonoforic feminin) dacă în organismul femeii apare o sursă patologică de androgeni (de exemplu pseudohermafroditismele feminine apărute în cazul tumorilor masculinizante ale ovarului sau ale corticosuprarenalei, ale mamei, bineînțeles).

Intersexualitatea în sens endocrinologic are o foarte mare varietate de forme. Desigur că ea are nu numai o expresie fizică, ci și o expresie psihologică, comportamentală, și aici intrăm în subiectul care interesează cel mai mult lucrarea de față și anume în capitolul referitor la compatibilitate și complementaritate. Se poate formula deja una din primele legi ale compatibilității și complementarității, solidității și stabilității cuplului, și anume:

Un cuplu este cu atît mai stabil și mai solid cu cît compatibilitatea /complementaritatea fizică și psihică a membrilor acestuia este mai mare și această compatibilitate /complementaritate crește direct proporțional cu gradul de diferențiere sexuală a membrilor săi. Deci cu cît diferențierea sexuală a celor doi poli ai cuplului este

mai mare (mai aproape de ideal) cu atât mai puternică și mai stabilă este legătura dintre ei, și viceversa, cu cât cei doi poli ai cuplului, bărbatul și femeia, sînt mai puțin diferențiați sexual (repet: și FIZIC și PSIHIC) adică mai androgini, sau mai intersexualizați, cu atât legătura lor este mai slabă și mai instabilă.

Modalitatea concretă prin care organele genitale externe primordiale (sinusul urogenital, pliurile labio-scrotale și tuberculul genital) evoluează, în prezența hormonilor androgeni, spre OGE masculine și în absența acestora spre OGE feminine, este de competența embriologiei. Pe noi ne interesează modalitatea prin care tulburările apărute în acest proces se repercutează asupra cuplului.

O a doua lege a cuplului, pe care o vom detalia și explica ulterior, este aceea a compatibilității rasiale. Acesta ar suna cam așa: **Un cuplu este cu atât mai solid și mai stabil și am putea adăuga și mai eficient, cu cât cei doi poli ai săi, bărbatul și femeia, sînt mai asemănători genetic și deci rasial.**

Aceasta constituie una din contribuțiile relativ originale ale autorului la teoria cuplului, deși ea readuce în actualitate preocupări mai vechi (abandonate) descurajate, aproape o jumătate de secol, din motive politice.

Autorul consideră și, cu ajutorul lui Dumnezeu, speră să poată demonstra în lucrări ulterioare concludente, că dizarmoniile nu numai în cuplu dar și în general, în dezvoltarea fizică și psihică a ființei umane (dizarmonii fizice, între organele corpului, de exemplu, dinți mari pe arcade mici, sau dizarmonii psihice, tot spectrul de personalități psihopatice) se datorează aproape în totalitate heterozigotismului, metisării, care a căpătat, mai ales în ultima sută de ani, proporții planetare. Fac o paranteză scurtă apropo de aceasta, înainte de a încheia cu sexualizarea gonadostatului:

O descoperire extraordinar de interesantă, și care ilustrează teoria disarmoniei date de metisare, făcută de unul dintre cei mai buni cercetători în hematologie din București, dr. Marius Balea, de la Institutul de Medicină Internă, demonstrează fără echivoc așa numitul proces de **oscilație**

genetică, pe care autorul lucrării de față, împreună cu cercetătorul amintit, îl consideră implicat în bolile psihice cu caracter ciclic (ex. bolile afective bipolare) sau intermitente (boli afective monopolare).

Cercetarea respectivă a demonstrat cum genele care determină formarea de antigen A (gene moștenite de la părintele cu grupa sanguină A) pe eritrocite de grup AB acționează oscilant în competiția cu genele care determină antigenul B (gene moștenite de la părintele cu grup sanguin B) pe aceleași eritrocite AB, proporția antigenelor respective fiind variabilă.

Lucrarea, de o excepțională valoare, din păcate insuficient mediatizată, redeschide, printre altele, discuția asupra eredității bolilor psihice, abandonată, la noi, din motivele cunoscute, de pe vremea profesorului Banu, care intuia încă din 1941 existența unor „gene alternative” în etiologia bolilor psihice (din seria cicloïdie, ciclofrenie).

Încheind digresiunea, revin la sexualizarea gonadostatalui, subiect care face legătura între embrio-neuro-endocrinologie și știința noastră.

Din ontogenia sistemului nervos amintim câteva lucruri de extremă importanță. În primul rând, acela că întregul plan după care se desfășoară aceasta este înscris în informația genetică, deci prestabilit. În al doilea rând, și aici se reîntâlnește legea lui Haeckel, conform căreia „**ontogenia repetă filogenia**”, în sensul că structurile mai vechi se mielinizează mai devreme, încă din perioada intrauterină, după un calendar cunoscut deja, în timp ce regiunile apărute mai târziu filogenetic, deci mai recente, se mielinizează mai târziu, (de exemplu, lobii frontali, parietali, temporali începând cu luna a doua de viață postnatală).

După cum este cunoscut, neuronii nu se divid, copilul la naștere avînd deja 6 straturi neuronale de scoarță, la fel ca la adult, diferența constînd în volum, modificarea raportului nucleu-citoplasmatic, numărul prelungirilor axodendritice și mielinizarea acestora. Există o legătură foarte strînsă între mielinizarea diverselor structuri și funcția acestora. Procesul de mielinizare se desfășoară după un

plan, de asemenea stabilit genetic, care cuprinde și un calendar. Există deosebiri rasiale, și la acest capitol.

La vârsta de **doi ani** mielinizarea este completă în măduvă, trunchiul cerebral, cerebel, nucleii striati și talamus și aproape terminată pentru fibrele de asociație corticală și tractul cortico-spinal.

Gonadostatul, adică sistemul neuro-endocrin care controlează și reglează funcția sexuală, este cuprins în sistemul complex de reglare al întregii vieți neuro-endocrine, situat în hipotalamus și hipofiză. Descrierea întregului sistem depășește cadrul lucrării. Sistemul psihoneuroendocrin, care susține funcția sexuală, interacționează cu celelalte sisteme, în concertul psihofiziologic al întregului organism, în interacțiunea dinamică a acestuia cu mediul, care, pe de o parte îl creează și pe care, pe de altă parte, și-l alege și și-l formează.

Există diferențe anatomice, structurale, histologice, endocrine și biochimice, între gonadostatul feminin și cel masculin. Reglarea secreției de gonadotropine, dependentă de nivelul circulant al estradiolului la femeie și al testosteronului la bărbat este comandată din „**aria hipofizotropă**” a hipotalamusului, situată între chiasma optică și nucleii mamilari, în timp ce descărcarea **ciclică** de hormon luteinizant (LH) care declanșează ovulația la femeie este controlată de o zonă din hipotalamusul medio-anterior numită „sistemul de reglare a eliberării” (Release Regulating Systems) foarte strâns legat de sistemul limbic. Această **diferențiere sexuală** a hipotalamusului este indusă prenatal după cum am mai spus, sub acțiunea androgenilor în perioada critică de dezvoltare a encefalului din lunile III-IV intrauterine.

Pentru a înțelege mai bine complexitatea aproape de necuprins a ontogeniei sistemelor psihoneuroendocrine sexuale, este neapărat necesar să ne referim la noțiunea de **receptor endocrin**. Am văzut ce rol extraordinar de important au hormonii sexuali. Ei constituie factori **morfo-genetici** (deoarece stimulează organogeneza structurilor sexuale), f. **directionali** (orientează organogeneza spre struc-

turi sexuale masculine sau feminine și condiționează „tipul” de comportament sexual masculin sau feminin, încă înainte de naștere) și f. **dinamogeni** (declanșează și întrețin motivația sexuală și controlează comportamentul sexual).

Sub aspect hormonal organismele sînt oarecum ambigene. Indiferent de sex, ele produc hormoni masculinizanți și hormoni feminizanți, relativ antagonici, efectul final fiind determinat prin **dominare cantitativă**. Există și un anumit grad de ambiguitate comportamentală exprimat psihologic în noțiunile de arhetip „anima” și „animus” descrise de psihologul elvețian Karl Gustav Jung.

Noțiunea de receptor endocrin sau hormonal a apărut în urma cercetărilor referitoare la mecanismul de acțiune a hormonilor la nivel celular, și la reactivitatea țesuturilor la acțiunea hormonilor. S-a observat, prin metode radiologice, că anumite țesuturi au o afinitate deosebită pentru anumiți hormoni, pe care îi captează și îi rețin în cantități mari (de exemplu, uterul și vaginul captează și rețin în cantități mari estradiolul marcat).

Structurile biochimice care recunosc și captează hormonul au fost denumite generic **receptori endocrini**. Ele sînt situate pe membrană, în citoplasmă și în nucleul celei țintă și din punct de vedere biochimic sînt macromolecule proteice. Misiunea receptorului (un fel de traductor biologic) este aceea de a recunoaște hormonul circulant purtător al informației de intrare (input), și de a-l transporta împreună cu aceasta la mecanismele celulare în care se declanșează răspunsul biologic specific (de exemplu, formarea ARN și sinteza proteică). Apariția noțiunii de receptor și cercetările referitoare la acestea au revoluționat endocrinologia, fiziologia, psihoneurobiochimia etc. De exemplu, termenul de insuficiență gonadică devine neadekvat, în locul denumirii de sindrom al testicolului feminizant, unde defectul principal nu rezidă în secreția testiculară scăzută, ci într-un defect al receptorului androgenic manifestat prin lipsa de răspuns al țesuturilor androgenofile (piele, folicul pilos, organe genitale, hipotalamus), este propusă denumirea de sindrom de „nereceptivitate la

androgeni". Terapia cu androgeni devine deci inutilă. La fel în unele forme de diabet, insulinoresistent, nu este vorba de o secreție redusă de insulină, ci de o alterare a receptorului insulinic sau de un blocaj al acestuia exercitat de anticorpi antireceptor. Terapia cu insulină este deci inutilă.

Problema capătă o extindere colosală în ultimii ani prin descoperirea endorfinelor și în general a neurotransmițătorilor, neuromodulatorilor și neuroreceptorilor din creier. Există în prezent hărți tomografice cu localizarea preferențială a citorva sute de substanțe cunoscute, în țesuturile cerebrale.

Revenind la receptorii hormonilor sexuali, aceștia au o distribuție particulară pentru fiecare din cele două sexe în țesuturile și organele cu specificitate de sex și care conferă organismului adult caracterele sexuale secundare (piele, țesut adipos, folicul pilos, oase etc.).

Spunem cele două sexe deși poate că ar fi necesar, forțînd puțin, să semnalăm **un al treilea sex** care ar cuprinde totalitatea cazurilor de sex incert, genetic, gonadal sau psihic, care în ultimul timp a căpătat o extindere deosebită. Acest al treilea sex, ale cărui expresii psihice se suprapun cu noțiunea foarte importantă de **narcisism**, este format din indivizi, a căror ontogenie a eșuat într-o individualitate cu sex genetic și gonadic mai mult sau mai puțin diferențiat și clar, dar cu comportament și ținută ambisex și puternice tendințe homosexuale manifeste sau latente. Vom dezvolta tema în capitolul II.

Rezumînd cele descrise pînă acum, amintim că ontogenia sistemelor psiho-neuroendocrine masculine și feminine se desfășoară după un plan ale cărui etape și cronologie sînt conținute în întregime în informația genetică. Reușita acestui plan duce la formarea unor indivizi umani maturi, bine sexualizați, femeii reușite și bărbații reușiți, apți să constituie cupluri solide, stabile și prolifiche, care transmit mai departe planul creației.

Se desprinde astfel **prima lege a cuplului. Un cuplu este cu atît mai solid, mai stabil și mai prolific, cu cît**

cei doi poli ai săi, bărbatul și femeia, sînt mai bine sexualizați.

Eșecul acestui plan ontogenetic, datorat unei multitudini de factori implicați în patologia proceselor amintite, și descriși împreună cu efectele lor, de disciplinele medicale respective, duce la apariția unor indivizi, membri ai unui așa zis „al treilea sex”, creaturi nefericite, adevărate rebu-turi umane care își caută fără succes identitatea și, în zbu-ciumul lor, pot constitui așa zise cupluri, se fapt cupluri caricaturale, mai mult sau mai puțin întîmplătoare, fragile și instabile, expresie a unei nefericiri funciare și creatoare de nefericire. Acești indivizi constituie obiectul preocupă-rilor serviciilor de sănătate din toate țările lumii.

Psiho-sociologia cuplului

Propunem cîteva citate ca motto-uri ale acestei lucrări, oarecum contradictorii și într-o anumită succesiune:

1. *„Omul e un animal fără pene.”* (Platon)
2. *„Omul este un animal superior” și marea majoritate a funcțiilor și structurilor sale psihice se regăsesc și la celelalte mamifere.*

Konrad Lorenz citat de prof. M. Lăzărescu în “Psihia-
tria antropologică”

3. *„Fiecare prost luat în parte e un prost și atît. Dar, toți proștii ăștia împreună sînt un principiu istoric. Partea proastă este că oamenii de excepție pot ajunge captivi în cirezile democ-
rate. Ce decide masa are un caracter absolut, deoarece prin masă se exprimă specia. Prin individ se exprimă personalitatea.”*

4. *„Blaa crede că religia, arta și știința încearcă să dez-
lege misterele. Un mister care se leagă și se dezleagă devine o
problemă și nu mai e mister. Misterele sînt supranaturale și sînt
singurele mijloace de ieșire din înlănțuirea cosmică, din limitele
comunității și din mărjirea personală.”*

5. „Nu există această libertate personală pentru că el însuși (I. Kant) mărturisește în *“Critica rațiunii pure”*: „Două lucruri au mișcat deopotrivă sufletul meu: cerul înstelat deasupra mea și legea morală din mine” ... spunea că el e propriul lui legiuitor și stăpîn ... Cum să fii legiuitor și stăpîn într-un univers în care ești înlănțuit? Universul actual, la ultima galaxie care merge spre roșu, în direcția Doppler, la 14 miliarde de ani lumină – nu-mi ajunge camera asta să aritmetizez – mai poți fi propriul tău legiuitor și stăpîn?”

3, 4 și 5 – Petre Țuțea

6. „Raționalitatea această, privită în sine ca singura existentă, a făcut pe mulți scriitori și gânditori moderni să meargă pînă acolo încît să considere universul, care duce orice persoană la moarte, ca o uriașă necropolă, ca un univers al absurdului, al lipsei de sens, al unei raționalități iraționale”.

7. “Dar sensurile existenței, inclusiv sensul ei final, oricît de evidente apar, nu se impun în mod științific, cum se impun fenomenele naturii prin faptul că se repetă în mod uniform și pot fi supuse experimentării. De aceea acceptarea lor fermă are caracterul unei credințe.

...Cunoașterea se desăvîrșește prin credință și primește putere să urce sus și să simtă pe Cel ce e mai presus de orice senzație și să vadă lumina cea necuprinsă de minte și de cunoștința creaturilor ... Credința deci ne arată de pe acum adevărul desăvîrșirii și în credința noastră aflăm cele necuprinse, și care nu stau în puterea cercetării și a cunoașterii...

...Dar atît ca și conținut, cît și ca putere de acceptare, credința naturală sau credința bazată pe revelația naturală are nevoie de completarea ei prin credința ce ni se dăruiește prin Revelația Supranaturală.”

6 și 7 – Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae

Încheind șirul de citate și reducînd credința la elementul ei esențial, adică iubirea, putem spune și noi, cu gîndul la ultimele cuvinte din finalul unui roman contemporan:

Acolo unde iubire nu este, nimic nu este. Știința fără iubire nu înseamnă nimic. Fără credință, știința nu numai

că este inutilă, dar poate deveni chiar profund dăunătoare ființei umane.

Reluînd și continuînd discuția din prima parte a acestei lucrări (din primul capitol), referitoare la ontogenia ființei umane pe cele două variante ale ei, bărbatul și femeia, care, cum bine spunea cineva, constituie cele două mari forțe ale creației, după ce am urmărit, rezumînd la punctele esențiale, ontogenia celor două alternative ale sistemului psihoneuroendocrin, să facem acum o prezen-tare la fel de sintetică a **ontogeniei persoanei umane**.

Avem la dispoziție un material imens oferit de mai multe științe și ilustrat de nume celebre. S-au ocupat de problemă, care de altfel rămîne deschisă, psihologi, sociologi, medici, pedagogi, filosofi, teologi, scriitori, etc. Autorul, la fel ca și dv., le-a cercetat la timpul lor cu cel mai mare interes, avînd în același timp la dispoziție, în dinamica ei, propria sa ontogenie. Din toate acestea au rămas și s-au încheat cîteva considerații pe care vom încerca să le enunțăm în cele ce urmează, fără să uităm tema care ne interesează.

Poate că ar fi util să reamintim și aici legea lui Haeckel „ontogenia repetă filogenia”. În evoluția fiecărei persoane, se repetă într-un fel evoluția umanității. Disputa dintre creaționiști și evoluționiști, ca și oricare „proces al maimuțelor”, nu ne interesează. Pe de altă parte, detaliile neurologice ale dezvoltării funcțiilor psihice, pe care le putem citi în orice tratat contemporan de specialitate, iar nu ne interesează aici.

Înainte de a intra în fondul problemei, ne putem însă opri puțin asupra cercetărilor referitoare la înnăscut și cîștigat în persoana umană. Avem aici cercetările de psihologie animală extrem de interesante ale dlui. Konrad Lorenz, laureat al Premiului Nobel pentru biologie în 1973, a cărui principală lucrare „Evoluția și modificarea comportamentului – înnăscut și cîștigat” – în treacăt fie spus, ea nu există la Centrul de documentare medicală – se poate găsi însă la Biblioteca Centrală de Stat, ne arată, printre alte lucruri foarte interesante, două fenomene decisive.

Primul, este așa-numitul fenomen de „imprinting” – imprimare și are un rol extraordinar de important în stabilirea, cu toate corolarele ei și cu conotația afectivă de plăcere/neplăcere, a unei prime trăiri, determinantă ulterior pentru toate celelalte trăiri din aceeași serie. Au făcut înconjurul lumii primele experiențe ale dlui. Lorenz, din care acesta a observat în final acest fenomen de imprinting, cu puii de rață care la ieșirea din ou, dau cu ochii de o rață de lemn și, ulterior, se țin tot timpul după ea și după nimic altceva, rață înlocuită ulterior cu însuși Lorenz.

O altă concluzie de o importanță covârșitoare, mai ales pentru noi cei care am fost crescuți în ideea importanței exclusive a mediului în formarea personalității, idee ilustrată de cercetările lui I.P. Pavlov, este aceea că mediul nu poate crea trăsături de personalitate sau tipuri de comportament inexistente în genom, el nu poate decât să favorizeze etalarea uneia sau alteia din posibilitățile de adaptare a organismului, a căror existență este determinată ereditar, fiind înscrisă în genom, adică prestabilită.

O altă lucrare, o monografie, de această dată românească, aproape necunoscută chiar în mediile de specialitate, este cercetarea dlui Prof. Oancea Ursu din Timișoara, efectuată pe parcursul a aproape 40 ani, pe gemeni monoziгоși separați și crescuți în medii deosebite, descrisă în cartea „Ereditate și mediu în formarea personalității”. Se trec în revistă aici toate studiile referitoare la această problemă, începînd cu cele din trecut ale lui Sir Francis Galton și terminînd cu acelea ale dlui. Cattell. Sînt analizate lucrările dlor. Davenport, Fischeisen, Koller, Mcleod, Carter, Wandenberg, Newman, Gardner, Burks, Shields, Juel-Nielsen, Lange, Kranz, Lotting, Stumpel, Lassen, Vilde ș.a. O lucrare deci extrem de serioasă. Concluziile ei sînt pe măsură, adică la fel de serioase și foarte concludente.

Structura, hard-ul, ca să folosim un termen la modă, persoanei umane, inteligența și afectivitatea, au un coeficient de heritabilitate de peste 90 la sută, în metodologia autorului citat. De asemenea, indicele de concordanță a tulburărilor schizofreniforme și afective este de 0,69-0,80

la gemeni monoziagoți față de 0,43 la gemeni heterozigoți și 0,28 la frați. Concluzia globală după cele citate este următoarea: „Pattern-ul de formare a personalității este interacțional, elementele de structură, capacități și reacții arhetipale fiind transmise ereditar, iar cele de conținut mental avînd, pe lîngă determinarea arhetipală genetică a așa numitului inconștient colectiv, și o importantă componentă peristatică educațională.”

Mai simplu spus, capacitățile pe care se formează funcțiile psihice ale persoanei sînt conținute în genom și se transmit ereditar, în timp ce conținutul acestora se umple cu informația furnizată de mediul familial și social în care se dezvoltă persoana. Umplerea acestor capacități se face spontan, în anumite momente critice pentru funcția respectivă (calendarul dezvoltării funcțiilor psihice este stabilit genetic și se află descris în tratatele de specialitate – psihologie, psihiatrie, psihanaliză) prin imitație și imprinting. Descrierea acestor fenomene nu constituie obiectul lucrării de față. Analiza, de la capacități la conținut, a devenirii persoanei umane, secvențial și longitudinal, în toate ipostazele sale, este făcută de nume mari și curente importante de gîndire ale științei ultimilor 150 ani: Wundt, Kretschmer, Lorenz, Cattell, Piaget, Jung, Freud și toată școala psihanalitică, existențialismul, behaviorismul etc.

Sînt cunoscute de toată lumea așa-numitele stadii ale dezvoltării afectiv-sexuale, oral, anal, genital, cu complexe respective, descrise și reluate iar și iar, pînă la saturație, de o întregă pleiadă de specialiști care, după părerea prof. Pamfil, printr-o ranversare fenomenologică au creat o adevărată pseudologia fantastica. Nu insistăm asupra lor.

După această introducere atît de lungă, în care nu ne-am mai referit la cercetările de sociologie dintre care autorul menționează pe lîngă „Șocul viitorului” și „Al treilea val” ale lui Alvin Töffler, „Ontologia umană” a dlui Prof. Dumitru Drăgicescu, intrăm în tema propriu-zisă și revenim la cuplu.

Reluînd și completînd legile acestuia, trebuie să ne referim la două din trăsăturile sale esențiale și anume compatibilitatea și complementaritatea.

Prima cuprinde mai mulți factori și se referă la dimensiunile antropologic-rasiale ale persoanei, la dimensiunile psihologice și educaționale ale membrilor cuplului.

„Un cuplu este cu atît mai stabil, mai durabil și mai eficient, cu cît cei doi poli ai săi, bărbatul și femeia, sînt mai asemănători” din punct de vedere fizico-antropometric, din punct de vedere rasial (pentru psihologia metisului vezi printre altele romanul Gora al lui Rabindratah Tagore sau nuvelele lui Aldous Huxley), din punct de vedere psihologic, educațional și social. Una dintre cele mai importante cauze de eșec sau suferință în cuplu, desigur că nu singura, dar fără îndoială una dintre cele mai importante, cu atît mai mult cu cît a căpătat proporții planetare, este metisarea. Impactul unei persoane cu alt miros, cu alte reacții, cu alte obiceiuri, cu altă inteligență și altă educație, asupra unui partener sau unei partenere de cuplu, constituie, după scăderea presiunii nevoilor fiziologice sexuale, un motiv foarte serios de dizarmonie, cu tot atîtea capete de acuzare la adresa persoanei respective.

Există o tendință spontană la asortare a cuplului din membri cît mai asemănători. Rata căsătoriilor mixte în colectivitățile multirasiale este mai mică decît aceea a cuplurilor unirasiale și este cu atît mai mică cu cît diferențele dintre rase sînt mai mari.

O mențiune deosebită trebuie făcută cu privire la vîrsta membrilor cuplului. Deși sînt multe cupluri cu diferențe mari de vîrstă în favoarea unuia sau a celuilalt sex, dintre care unele celebre: Napoleon mai mic cu 6 ani ca Josefina, Johann Strauss-junior mai mic cu 9 ani decît Jetty Tretz, Vasile Alecsandri mai mic cu 6 ani decît Elena Negri, sau mai nou, mutatis mutandis, Patrick Duffy (Boby Ewing din serialul Dallas) cu 10 ani mai mic decît soția cu care are 2 copii, ultimul soț al lui Edith Piaf care era mai mic cu 25 de ani, soția lui Mircea Eliade mai mare cu 10 ani decît el, prima soție a lui Mohamed mai mare cu 12 ani decît el etc.,

iar în sens invers o mulțime de mari actori și cîntăreți cu soții sau concubine mai mici cu 10-25 de ani: Johnny Holiday, Alain Delon, Anthony Quinn și mulți alții, se recomandă pentru stabilitate și durabilitate o diferență de vîrstă cît mai mică între membrii cuplului marital. Peste 8-10 ani diferență, înseamnă deja o altă generație cu alte gusturi, cu alți idoli și alte mode.

Din punct de vedere afectiv-sexual, evoluția persoanei umane se face de la auto-erotism sau auto-filie, la hetero-erotism, trecînd printr-o fază de homo-erotism, sau homo-filie. După cum sînt descrise în toată complexitatea lor de psihanaliză, posturile auto, homo și hetero-filice au etiologia și evoluția lor spre maturizarea afectivă în care pulsivitatea hetero-erotică genitală integratoare, subordonează toate pulsivitățile parțiale precedente și le direcționează spre o persoană de sex opus, străină de cercul familial. Întîlnim aici ca alternative patologice toată gama de întîrzieri sau opriri în evoluție, prezente la arierați, precum și regresivitățile (funcționale în somn și beție) prezente în întreaga psihopatologie, în ipostaze nevrotice, psihotice sau perverse.

Ca un corolar la **legea atracției și asortării direct proporționale cu asemănarea**, la cuplurile patologice, există o relativă similitudine a diagnosticului celor doi. Pervers cu perversă, nevrotic cu nevrotică, psihotic cu psihotică, oligofren cu oligofrenă.

Abordînd cea de-a doua trăsătură importantă a cuplului, **complementaritatea**, reamintim că o primă condiție a acesteia este asigurată de gradul de sexualizare în variantă masculină și, respectiv feminină a membrilor cuplului respectiv, începînd cu sexul cromozomial, gonoforic și gonadic și terminînd cu sexul psihologic și comportamental. Cu cît sînt mai bine diferențiați sexual, cu atît legătura celor doi participanți la cuplu este mai puternică, mai stabilă, mai durabilă și mai eficientă.

O a doua condiție a complementarității se referă la **nivelul de evoluție pe scara narcisism/alteritate** a persoanelor umane participante la cuplu. Această evoluție, care afectează personalitatea în ansamblul ei, are o dublă deter-

minare. Una își trage rădăcinile și se grefează pe viața pulsional-afectivă cu stadiile ei și reminiscentțele lor auto, homo și hetero-erotice, iar cealaltă provine din grupul familial și social din care face parte individul și care poate fi de tip preistoric, precreștin sau păgîn și creștin.

Modul în care se transmit de la colectivitate la persoană anumite trăsături specifice este descris în cărțile de sociologie din care am citat-o pe aceea a dlui Prof. Dumitru Drăghicescu. Nu ne interesează aici detaliile acestui proces, ci numai rezultatele lui. Înainte de a descrie pe scurt și destul de sumar cele trei ipostaze umane: preistoric, păgîn și creștin, trebuie să menționăm, fapt observat oarecum și de Alvin Toffler atunci cînd se referă la coexistența reminiscentțelor primelor două valuri de civilizație cu cel de-al treilea val, că societatea umană actuală conține indivizi din toate cele trei stadii de dezvoltare spirituală, în proporții diferite de la țară la țară. Se află printre noi și oameni preistorici, sînt pline ziarele de asasinat, filhării, violuri, etc., și oameni păgîni, capabili ca romanii de un nivel ridicat de civilizație materială, dar vicioși și narcisici și oameni creștinați, în mai mică sau mai mare măsură, adică mai mult sau mai puțin apropiați de modelul divin al lui Iisus, cu cît mai apropiați cu atît mai puțin narcisici, mai capabili să-și stăpînească pulsiunile și să-și amîne rezolvarea lor în favoarea celui de lîngă ei, pe care îl consideră cel puțin la fel de important ca pe ei înșiși.

Evoluția de la o ipostază la alta se face prin scăderea narcisismului în favoarea alterității.

Omul preistoric, incontinent pulsional, tatuat, gata să mintă, să fure, să ucidă, aflat într-o pendulare permanentă între libertate, ospiciu și penitenciar, după legea lui Penrose (numărul de pacienți ai ospiciilor variază invers proporțional cu numărul clienților penitenciarelor), ne interesează mai puțin, deși, mai ales în anumite grupuri etnice sau subculturale (țigani sau emigranții din periferiile orașelor mari), el se află încă în număr foarte mare și poate pune în pericol existența fiecăruia dintre noi.

Omul păgîn, politeist de fapt, care se închină la zeii puterii, ai bogăției, ai frumuseții etc. prezenți în mitologia antichității greco-romane, organizabil în colectivități mari, condus de principiul „ochi pentru ochi, dinte pentru dinte”, predomină numeric în toate colectivitățile umane contemporane. El se consideră stăpînul de fapt al propriei sale lumi, stăpîn pe soarta sa, dornic să stăpînească și chiar să exploateze alte ființe umane, convins de superioritatea sa asupra celorlalți, chiar și asupra celor superiori lui în ierarhie, pe scurt, omul care de fapt nu crede în nimeni altcineva decît în el însuși, **omul narcisic**.

Narcisicul, egocentric, trăind după principiul conform căruia lumea începe cînd s-a născut el și se termină odată cu moartea lui, închis într-o lume limitată, foarte aproape de instinctele pe care și le-a satisfăcut mai mult singur decît cu ajutorul altora, este cel mai important personaj al lumii sale și nu ascultă de nimeni. El se conduce **singur**. În lumea sa pustie oricine pătrunde este primit cu suspiciune și ostilitate, ca un intrus care vine să tulbure și să deranjeze ordinea stabilită de EL, care este **AUTORITATEA SUPREMĂ**. El hotărăște în tot ceea ce îl privește. Sau EA. „Eu m-am ridicat singur. Pe mine nu m-a ajutat nimeni. Eu i-am ajutat pe toți dar pe mine nimeni. Ba dimpotrivă, mi-au făcut o mulțime de necazuri. Și iată că am rezistat. Dacă nu aș fi fost făcut dintr-un aluat deosebit nu aș fi rezistat. Oricine altcineva în locul meu ar fi clacat. Eu am rezistat pentru că nu sînt ca ceilalți. Eu sînt altfel. Sînt deosebit.”

Fiind **altfel** decît ceilalți, trebuie să se vadă acest lucru. Tot ceea ce îi aparține sau se referă la el trebuie să fie deosebit. Felul cum se îmbracă sau se coafează. Părul, ras numai într-o parte, doi cercei în urechea stîngă, părul vopsit albastru etc.

„Eu nu mănînc niciodată andivele stropite cu oțet. Numai cu puțină zeamă de lămîie. Digestia mea...”

„Nu știu dragă cum se pot duce unii la mare la Mangalia. Apa e foarte sărată, nisipul grosier. De condiții, nu-ți mai spun. Groaznic! Eu nu mă duc decît la Mamaia, și numai la Internațional. Totul e deosebit acolo. Te simți altfel.

Și salinitatea apei e deosebită, și plaja și aerul sînt altfel, și vîntul bate altfel acolo. Eu am nevoie de condiții cu totul speciale. Altfel degeaba mă duc. Și nici nu mă pot duce oricînd. Numai între 1 și 20 iulie. Am făcut odată imprudența...”

Educația care imprimă copilului ideea că el este altfel decît ceilalți duce implacabil la narcisism. „Tu să nu te amesteci cu ceilalți pentru că nu ești la fel ca ei; tu ești un copil mai deștept, mai frumos, mai educat și mai talentat decît toți ceilalți. Ești așa pentru că semeni cu mine. Mai ai și defecte. De la maică-ta (taică-tău)”.

Fiind cel mai important om din lumea lui fără Dumnezeu, narcisicul își acordă cele mai mari drepturi. Lui i se cuvine totul. Poate să mintă, recompensele sau remunerația nu sînt niciodată corespunzătoare meritelor sale. Din punct de vedere moral el nu a ajuns nici măcar la stadiul „Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face”. Nici societatea nu este suficient de bine organizată pentru el. Nimic nu merge bine. Toate serviciile publice lasă de dorit. Narcisicul critică totul de parcă ar veni dintr-o altă țară, dintr-o altă lume chiar, mult mai bine organizată și mai potrivită cu **valoarea sa**. Și el chiar vine dintr-o altă lume. Din lumea ideilor sale, a visurilor sale solitare, din **lumea sa**, paralelă și cu atît mai neasemănătoare cu lumea reală, cu cît narcisismul său este mai pronunțat. Singurul lucru pe care îl admiră fără limite și necondiționat este persoana sa. Narcisicul poate vorbi despre sine cu multă plăcere și volubilitate oricînd, în orice condiții și fără limită de timp. Despre sine, despre faptele deosebite ale părinților și strămoșilor săi, oameni cu totul deosebiți, extrem de valoroși, despre copiii săi, despre neamul său, despre **țara sa**, despre tot ce vine în contact în vreun fel oarecare cu persoana sa sacrosanctă și unică. Narcisicul nu acceptă egalitatea sau dialogul nici atunci cînd le afirmă. Pentru el nu poți fi decît un supus. Pentru narcisic celălalt este un zero absolut, o nulitate. Este acceptat ca „partener” de discuție doar în măsura în care se supune, tace și aprobă, eventual admirativ. Narcisicul nu vorbește, ci monologhează. Lui nu-i place

să **asculte**, ci numai să **fie ascultat**. Observațiile critice, oricât de judicioase și de prietenești ar fi, nu sînt niciodată bine primite de narcisic și nu numai că nu sînt bine primite, dar sînt combătute vehement și respinse categoric și complet împreună cu cel ce le-a emis. Narcisicul **nu suportă critica**. El „nu greșește niciodată”, la el „totul a fost prevăzut” și „dinainte calculat”. Narcisicul este infailibil. Sau chiar dacă greșește, este perfect explicabilă greșeala lui. Oricine altcineva ar fi greșit în aceleași condiții, însă mult mai grav decît el.

Formele extreme ale narcisismului sînt întîlnite, după cum știm cu toții în **patologia psihiatrică**, în două grupe de afecțiuni foarte grave: schizofrenia și paranoia.

În toate aceste afecțiuni, în care subiectul și-a retras complet interesul din realitatea umană înconjurătoare, nici nu mai există partener. Noțiunea de celălalt a dispărut cu desăvîrșire. Nu mai există decît subiectul, închis în sine, într-o lume din ce în ce mai atrofiată de lipsa de dialog, atrofie care devine organică. Narcisicul psihotic se închide singur, în lumea sa, mai mult sau mai puțin delirantă. Nu mai are nevoie de nimeni, nici măcar de cineva care să-l asculte, ca la psihopat sau la nevrotic. Vorbește singur.

Revenind de la narcisicul din ospicii, construit cu răbdare în cel puțin două generații, la narcisicul care îl precedă, adică cel din lume, este necesar să facem cîteva considerații referitoare la viața sa intimă. Desigur că la un om atît de deosebit de valoros și plin de sine, și viața sexuală, dincolo de celelalte trebuințe, este deosebită. Un loc esențial îl ocupă aici auto-erotismul și homo-erotismul, prezente în proporții variate. Heteroerotismul complementar este prezent în mică măsură. Viața sexuală a narcisicului, în care individul de sex opus, dacă pătrunde, este întotdeauna obiect și nu partener, viața din care izvorăște această iubire foarte puternică, se organizează în jurul principiului axial al plăcerii solitare care s-ar putea formula astfel: „Eu sînt cea mai importantă și cea mai plăcută persoană din univers, deoarece eu mi-am provocat cea mai mare plăcere posibilă, fără să am nevoie de nimeni”.

Decurg în mod necesar din aceasta, toate celelalte acte comportamentale ale narcisicului. Interesul pentru sine crește enorm și invers proporțional cu interesul față de cei din jur. Lumea din jur nu mai contează decît în măsura în care favorizează acest mod de viață. Singurătatea și narcisismul sînt împletite strîns, într-o cauzalitate circulară în care una o generează pe cealaltă, iar cealaltă o potențează pe prima. Singurătatea este una din cauzele principale ale narcisismului, iar narcisismul menține și accentuează singurătatea.

Funcția sexuală, ca orice funcție, se menține și se întărește prin exercițiu, după legile condiționării descrise în tratatele de specialitate. Atunci cînd ea are condiții favorabile (pe care le cunoaștem de asemenea, din lucrările de specialitate) să se realizeze în principal **prin celălalt**, persoana umană capabilă de cuplu, își atinge plenitudinea potențialităților sale afective. Cînd însă nu are aceste condiții, se închide într-un cuplu homosexual, sărac prin identitatea figurilor componente (amor în oglindă – de fapt tot un fel de autoerotism) și desigur infertil (e atît de tristă dorința unor homosexuali de a înfia copii), sau, și mai grav, rămîne închisă și se exercită în una și aceeași persoană, **și subiect și obiect**, care foarte rapid se atrofiază, sărăcește spiritual pe zi ce trece, se usucă și cade, ca o floare pe care cine trebuia să vină nu a venit să o transforme în fruct. Nicăieri nu sînt mai vizibile toate acestea așa de clar ca în clinica de psihiatrie.

Revenind în lume, de unde ne vin ca la o gară cap de linie toate aceste triste figuri, ne întîlnim din nou cu narcisicul nostru, vesel și plin de sine, care, deși are deja o vîrstă de holtei respectabilă, oricum mai mare decît a contemporanilor săi, încă nu s-a căsătorit. **Cu cît este mai narcisic, cu atît individul se căsătorește mai tîrziu.**

„De să mă mărit, dragă? Ca să fiu slugă unui nu știu cine? Și pentru ce? Pentru un culcat? Asta găsesc oricînd pe toate drumurile, și fără nici un efort. Ba chiar și cu ceva avantaje. Să pățesc ca mama care a suferit și i-a fost credincioasă toată viața unui nemernic, bețiv și afemeiat? Nici

nu mă gîndesc! Și chiar dacă aș vrea, pe cine să iei dragă, de bărbat? Pe cutare, care..." și cu cît iubirea de sine este mai puternică și mai structurată, cu atît apar mai evidente cusururile eventualilor parteneri.

Dacă totuși s-a căsătorit, în cele din urmă, la insistențele familiei, sau obligat de ideea de a nu i se descoperi cumva vreo lipsă sau vreo incapacitate **Lui** sau **Ei**, niște oameni atît de reușiți și plini de toate calitățile, narcisicul nu este niciodată mulțumit de partenera lui. Ea (el) se află cu mult sub nivelul său și chiar sub nivelul la care i s-a părut că este cînd a cunoscut-o (l-a cunoscut). A luat-o (l-a luat) numai datorită împrejurărilor. Parcă a fost orb. Ca în „Visul unei nopți de vară”. Și-a dat seama foarte rapid (uneori chiar din noaptea nunții) că nu face de el (ea). Nici nu-și poate explica cum l-a luat (a luat-o). Avea oferte mult mai bune. Multă lume i-a spus că nu face bine, dar el (ea) nu a ascultat. Dacă nu ar fi avut un suflet atît de ales, nici nu s-ar fi uitat la o creatură care după ce că e cum e, se mai poartă și atît de mizerabil.

Vine deci momentul cînd produsul unei familii de narcisici, la care fiecare din părinți a sperat să vadă realizate tot ce nu a putut realiza el, deși ar fi meritat (există și aici **o lege a accentuării narcisismului părinților în urmași- de obicei copii unici**), vine deci momentul cînd acesta, după îndelungate căutări, îl găsește pe cine? tocmai **pe ăsta (pe asta)**, care de obicei este tot un narcisic (o narcisică). Prin urmare, narcisicul ajunge, în cuplu, matematic, să fie nemulțumit. Și se comportă ca atare. Disprețuitor și nemilos. Nu pierde nici un prilej de a sublinia defectele majore ale celuilalt. Direct sau prin aluzii mai mult sau mai puțin transparente. Intrigat(ă) de nepriceperea și de lipsa de tact a partenerii (partenerului), de lipsa ei (lui) de strălucire, în lume, în familie și în pat, narcisicul își manifestă direct, sau prin „reacții” la comportamentul partenerii, nemulțumirea critică sau face „căderi depresive”, melancolizat(ă) de „halul” în care a ajuns. Periodic provoacă scandaluri de care îl acuză totdeauna pe celălalt. Alcoolul îi rămîne un prieten mai de nădejde decît soțul sau soția.

Putem deja să formulăm o altă lege a cuplului (a 3-a) care sună cam așa: **un individ este cu atît mai apt pentru cuplu, cu cît este mai puţin narcisic şi un cuplu este cu atît mai solid, mai stabil, mai durabil şi mai eficient, cu cît cei doi componenţi ai lui sînt mai puţin narcisici.** Sau invers: cu cît cei doi membri ai cuplului sînt mai narcisici, cu atît cuplul se formează mai greu, este mai fragil, mai schismatic conflictual, mai instabil şi se destramă cu atît mai repede.

Există şi un narcisism naţionalist-şovin în care, dacă eu sînt deosebit, adică narcisic, şi poporul meu este deosebit, este un „popor ales” (la evrei), sau un „popor de stăpîni” (la nemţi).

Francezii îi dispreţuiesc pe nemţi, nemţii pe francezi, ungurii pe români, românii pe unguri ş.a.m.d. Este vorba desigur de indivizii narcisici ai acestor popoare. Nu insistăm.

După cum se observă fără prea mare efort, lumea este plină de narcisici. Acest tip de om, păgîn, „**închinător la idoli**”, pe care de fapt nu îi respectă, dar li se închină pentru că are nevoie de ei (puterea, bogăţia, frumuseţea şi toţi ceilalţi zei parţiali prezenţi în toată complexitatea şi- de ce nu? – frumuseţea lor, în Olimpul mitologiei greco-romane) în satisfacerea poftelor sale, este lăsat în urmă pe scara evoluţiei sau dacă vreţi, în desfăşurarea planului creaţiei, de omul creştin.

Trebuie de la început subliniat foarte clar: „Privit doar ca un om şi atît, ceea ce desigur nu este cazul, Iisus, avînd în vedere cele ce se povestesc despre el în cele patru evanghelii ale Noului Testament, pline de observaţiile unor extraordinare revelaţii supranaturale, dacă luăm în consideraţie rezultatele vieţii sale, după 2000 de ani de la naşterea şi întruparea sa, el este „**mergînd într-un crescendo pînă la superlativul absolut, un om mai mare decît alţii, foarte mare, extraordinar, uluitor de mare, cel mai mare care a trăit vreodată**”. Iisus în istoria omenirii marchează **trecerea omului de la narcisism la alteritate.**

Omul trece în acest moment de la mai mulți stăpîni (zei) printre care rămîne practic el singur stăpîn asupra sa, cu toate consecințele narcisice, pe care le-am văzut, și cu un comportament față de celălalt așa cum a fost descris mai sus, la un singur stăpîn, anunțat încă din Vechiul Testament, dar slujit pînă atunci declarativ-demonstrativ, adică fariseic. Cuvîntul lui Dumnezeu, adică **Legea**, este adus în acest moment la o valoare maximă pentru om. „Ascultă Israele! Domnul Dumnezeu nostru este un singur Domn: **„Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău, cu tot cugetul tău și cu toată puterea ta”** (Marcu 12, 29-30). Deci nu pe tine să te iubești, ci pe cineva din afara ta. Toate forțele sufletului tău, sentimentele tale, voința ta să nu fie folosite pentru a te iubi pe tine, a te gîndi numai la tine, a acționa numai pentru tine, ci pentru cineva din afara ta. Și imediat vine și metoda practică și la îndemîna oricui, prin care se poate da curs primei și celei mai importante porunci: **„Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși”**. **„Nu este poruncă mai mare decît aceasta”**. (Marcu 12, 31).

Toate poruncile Decalogului și mai ales cele din Noul Testament, sînt tot atîtea pietre de încercare pentru narcisic. **Nu fura, nu ucide, nu dori nevasta și bunurile aproapelui tău, nu minți, nu depune jurămînt strîmb, nu fi desfrînat**, sînt tot atîtea piedici puse în calea omului narcisic, a omului care nu crede decît în el însuși și nu simte, nu gîndește și nu acționează decît pentru singură persoana sa.

Viața lui Iisus, încununată apoteotic prin martirizarea pe cruce, constituie cel mai răsunător fapt din întreaga istorie a omenirii, un gest de pedagogie divină a exemplului personal, în care Omul-Dumnezeu însuși își dă viața pe cruce pentru a-i scoate pe toți oamenii din închisoarea strîmtă a propriului lor narcisism, la libertatea împlinirii depline, a maximei maturizări prin iubirea față de celălalt. „Iubiți-vă între voi așa cum v-am iubit eu pe voi”. Pentru voi mi-am dat viața (ce poți face mai mult pentru cei pe care îi iubești?), pentru a vă determina să nu

vă mai iubiți fiecare pe sine însuși ci să iubiți fiecare pe semenul vostru ca pe voi înșivă.

În familie, acest semen al nostru este partenerul nostru de viață, dar nu numai el ci și părinții noștri, copiii noștri și toți cei care, la fel ca și noi, au întâi tendința să critice greșelile celorlalți și apoi pe ale lor.

Trecerea sufletului uman de la păgânism narcisic la alteritate creștină a fost descrisă într-un foarte frumos roman, care a luat Premiul Nobel, „Qvo vadis” al lui Henrik Szinkievich.

Esențialul în acest complicat proces sufletesc, sau mai exact primul mare pas este **trecerea de la narcisism la alteritate**, de la a te dedica ție însuți în exclusivitate, la a-l recunoaște pe celălalt ca pe egalul tău, prin recunoasterea unui alt stăpîn, situat în afara ta și mai mare ca tine, care este Dumnezeu. Fundamental și primordial în **omul religios** (Vezi HOMO RELIGIOSUS – la Mircea Eliade) și mai ales în cel creștin, este că acesta își dă seama prin revelație naturală sau supranaturală (vezi Teologia dogmatică a părintelui Dumitru Stăniloae) că **există Dumnezeu**. Este ca o deschidere uriașă a spiritului către alte orizonturi și dimensiuni. Lumea în primul rînd se mărește enorm. Nu mai începe cu tine și nu se mai sfîrșește cu tine. Nu mai conții tu lumea, ci te simți conținut în ea, te simți **cuprins**, ca un mic detaliu, într-o rînduială uriașă, de necuprins, concepută și stăpînită de altcineva, adică de Dumnezeu. Nu mai acționezi pentru preamărirea ta, ci pentru preamărirea altuia mai puternic decît tine și căruia i te supui și planul căruia începi să-l înțelegi și să-l respecti. Este ca o eliberare, ca o descătușare a spiritului tău, ca o uriașă extensiune și spre trecut (nu te-ai făcut tu pe tine: „Eu sînt un self made man”) și spre viitor (moartea ta nu mai înseamnă nimic, nu mai plîngi la poezia lui Coșbuc:

„Din codru rupi o rămurea
Ce-i pasă codrului de ea,
Ce-i pasă unei lumi întregi
De moartea mea?”

pentru că nu-ți mai plîngi de milă, viața ta nu mai este totul, ea este un fapt minor, infimizezimal în comparație cu eternitatea și nemărginirea creației. Moartea ta nu mai înseamnă sfîrșitul lumii, ci este un fapt oarecare înscris în Lege. De altfel, nu mori decît dacă trăiești într-o lume în care nu există nimeni în afară de tine. Închis în lumea asta atît de mică, ale cărei dimensiuni temporale coincid cu durata vieții tale, ești condamnat la moarte. Accesul la viața veșnică îl ai după ce crezi în Dumnezeu și ieși din lumea îngustă în care te aveai doar pe tine Dumnezeu și stăpîn. Această evoluție spre credință a sufletului omenesc este, după cum a demonstrat Mircea Eliade în lucrările sale, înscrisă legic în potențialitățile arhetipale ale sufletului oricărui dintre noi. În fiecare dintre noi, se ascunde un homo religiosus. Realizînd acest lucru, repet, prin revelația naturală și supranaturală, dintr-o dată nu mai stai ascuns în lumea ta ca un om preistoric, păgîn sau fariseu, înconjurat de alte lumi autarhice sau chiar ostile. Simți imediat o uriașă detensionare, o liniște binefăcătoare. Nu mai ești singur. Cobori de pe pedestalul de zeu, adică stăpîn exclusiv al vieții tale, mici și nesigure (o gripă sau un accident îi pot pune capăt într-o clipă), îți dispare și grija vieții tale, îți scade pînă la dispariție îngîmfarea și senzația de superbie, de măreție a persoanei tale, încetează lupta **ta** pentru gloria **ta** nemuritoare (vezi grija lui Napoleon, după campania din Italia, că după 100 de ani cărțile de istorie nu-i vor dedica decît 1/2 de pagină) și dintr-un **tot** care se limitează la un **punct** (lumea ta practic nu mai înseamnă **nimic**) devii un **punct** care conține totul (adică pe Dumnezeu în eternitatea și nemărginirea creației sale). **Evoluezi, prin devenire, de la iubirea de sine la iubirea acestui frate mai mic al lui Dumnezeu, care este aproapele nostru.**

Se poate pune întrebarea: „Ce legătură au toate acestea cu clinica psihiatrică?”

Poate că nicăieri nu este mai evidentă ca la spitalul de psihiatrie drama omului fără Dumnezeu, a omului singur, al cărui Dumnezeu este el însuși. De fapt, nu el însuși, ci numai una sau cîteva din pulsuniile lui parțiale, una din

acele tendințe personificate de zeii antichității (bogăția, puterea, frumusețea) care numai în totalitatea lor, un întreg Olimp de aptitudini, talente și potențialități, subordonate ideii supreme, integratoare, constituie omul complet, persoana ideală, creată după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, în plenitudinea sănătății sale mintale.

Ce altceva este schizofrenia, decît eșuarea în narcisism a unui suflet omenesc în tentativa lui spontană de a deveni persoană?

Ce altceva este paranoia, decît expresia înspăimîntătoare, atunci cînd nu este ridicolă, a unui Om-Dumnezeu, singur și gelos, a unei lumi individuale, în care celălalt nu încapă decît ca supus sau ca dușman potențial sau declarat?

Ce altceva este psihopatia, decît un cult narcisic al personalității proprii în dauna celui alt, fiecare dintre noi, inclusiv psihopatul putînd fi la un moment dat celălalt?

Ce altceva este nevroza, decît ascunderea în sine a narcisismului propriu al celui care se dezvoltă și trăiește în preajma unui psihopat?

Există oare boală psihică în a cărei etiopatogenie să nu întîlnim păcatul în vreuna din formele sale, la a doua sau a treia generație?

Să luăm numai trufia, una din expresiile comportamentale mai atenuate ale narcisismului.

Cîte destine nu eșuează nevrotic sau chiar psihotic lîngă părinți plini de iubire de sine, incapabili de iubire pentru celălalt: „Tu semeni cu mine și cu ce a fost bun în neamul meu și nu cu maică-ta (taică-tău) care...”

Tu ești fiul **meu** și trebuie să ieși primul și cel mai bine. N-ai voie să ratezi. Etc., etc.”. Și apropo de **terapeutică psihiatrică** (psihoterapia individuală, de cuplu etc.) și mai ales de **profilaxia primară**: care dintre cele două tipuri de atitudini și îndemnuri educative ale noastre provoacă mai multă suferință în viața ulterioară a celui care ne ascultă:

1. Ferește-te de aproapele tău, învață să-l stăpînești și să te folosești de el. Nu te da pe mîna lui. Nu-i spune tot

adevărul. Zi ca el și fă ca tine. Tu nu ești ca toți ceilalți, tu ești deosebit, ai mai multe drepturi decât oricine altcineva; sau

2. Spune totdeauna adevărul, nu fura, nu minți, nu dori ce este al altuia, nu depune mărturie strâmbă. Iubește pe aproapele tău ca pe tine însuși?

Care dintre aceste două îndemnuri este cel divin? Care dintre acești doi oameni va face în jurul lui o atmosferă respirabilă și care un infern? Vă las pe dv. să decideți.

Numai într-un singur fel lumea noastră, dintr-o lume a urii, compusă dintr-o haită de fiare dezlănțuite, hămesite de bani, sex, sau putere, torsionate de muzică rapp sau rock, dintr-o orchestră fără dirijor în care fiecare cîntă cum vrea devenind poluant sonor pentru celălalt și făcîndu-l să exclame: „Oprîți lumea că vreau să cobor”, poate deveni o lume a iubirii, o orchestră cu dirijor, în care muzica fiecăruia, deși altfel decât a celuilalt, îi încîntă pe toți, devenind o contribuție sublimă la suprema armonie.

Numai așa „din Haos lumea poate deveni Cosmos”. Numai redevenind așa cum am fost creați, adică „homo religiosus”, putem ieși din impasul actual, din situația înspăimîntătoare în care întregul univers, în care nimeni nu ne iubește și în care totul poate fi măsurat și cîntărit, nu ne spune nimic, fiind gol de sens ca și viața noastră, al cărei sfîrșit, fără Dumnezeu, adică fără iubire, înseamnă înfricoșătoarea moarte veșnică, al cărei spectru insuportabil ne urmărește ca unul din cei patru cavaleri ai Apocalipsului. Întoarcerea noastră la religie înseamnă resacralizarea întregului univers, înseamnă că, înainte de toate și dincolo de toate, mai este ceva, înseamnă, pentru creștin mai ales, în mod esențial, ieșirea din sine prin iubirea față de celălalt, adică VIAȚĂ.

Revenind la cuplu și la psihosociologia acestuia, trebuie să subliniem că principalul liant al acestuia, adică **dragostea**, pentru a deveni stabilă și definitivă, trebuie să se transforme din chemarea mustind de dorință fizică, aproape feromonică, din Cîntarea cîntărilor a Vechiului Testament,

în dragostea atotcuprinzătoare și veșnică, descrisă de Sfântul Apostol Pavel în Prima epistolă către corinteni: „Chiar dacă aș avea darul prorociei și aș cunoaște toate tainele și toată știința... și n-aș avea dragoste, nu sînt nimic”.

Și „Chiar dacă mi-aș împărți toată averea pentru hrana săracilor ... și n-aș avea dragoste, nu-mi folosește la nimic.

Dragostea este îndelung răbdătoare, este plină de bunăătate, dragostea nu pizmuiește, dragostea nu se laudă, nu se umflă de mîndrie, nu se poartă necuviincios, nu caută folosul său, nu se mînie, nu se gîndește la rău, nu se bucură de nelegiuire, ci se bucură de adevăr, acoperă totul, crede totul, nădăjduiește totul, suferă totul.

Dragostea nu va pieri niciodată.”

Apariția varietății practic infinite de ideologii individuale incompatibile între ele (tao-ism, zoroastrism, yoginism, budism, confucianism etc.) rezultat al politicii planetare de cult al individului, creatoare de lumi personale narcisice, coboară în mod automat relația de cuplu la un fel de gimnastică sexuală, anafectivă, care nici măcar feromonică nu se poate numi. Așa cum muzica prin massificare coboară de la simfonie la rock sau rapp, adică spre tam-tam, așa și relația de cuplu, într-o lume care „practică teologia morții lui Dumnezeu” cultivînd narcisismul, coboară de la simfonia divină a legăturii paradisiace complete și definitive, la tam-tamul gimnasticii ritmice a unei acuplări pe-o bancă în parc.

Dragostea, în sens hormonal sau feromonic, oricîte corolare artistice ar avea, oricîte opere de artă ar fi inspirat, rămîne un fenomen mai degrabă zoologic decît uman, în orice caz extrem de perisabil și destul de instabil.

Dragostea în sens uman, superioară atracției fizice și stăpîină pe aceasta, începe în istorie cu exemplul divin al lui Iisus. Ea reprezintă un maxim posibil de evoluție afectivă a ființei umane și înnobilează nu numai relația de cuplu, ci, în general, relațiile dintre oameni.

Numai ea poate transforma omul din „homo homini lupus” în „homo res sacra homini”.

Educația pentru celălalt constituie principalul mijloc de a atinge acest scop și trebuie să constituie obiectul tuturor ocupațiilor umane, sacre sau profane, care se referă la sufletul omului.

Toată patologia psihiatrică ne arată eșecul tuturor celorlalte variante educaționale. Toate duc inevitabil spre cultul narcisic al sinelui, al individualității proprii, creator, într-un al doilea timp, de comportamente nevrotice, sau eșuate în pustiul incandescent sau în deșertul de gheață al psihozei.

Iubirea de sine este întotdeauna invers proporțională cu iubirea de celălalt. Iată de ce aceasta constituie principalul inamic al cuplului și în general al sănătății mintale a tuturor oamenilor.

Rezumînd în final toată lucrarea la o singură frază, putem spune următoarele: **Un cuplu este cu atît mai reușit (adică mai solid, mai stabil, mai durabil și mai eficient) cu cît membrii săi (bărbatul și femeia) sînt mai asemănători (genetic, autosomal, educațional și social), mai bine diferențiați sexual și mai puțin narcisici.**

Avînd în vedere posibilitățile reduse ale psihiatriei și faptul foarte bine cunoscut că, odată terminată structura biologică a individului uman, și persoana lui este definitiv stabilizată în echilibrul sau dezechilibrul componentelor sale, acțiunea noastră, alături de **școală și biserică**, este mai mult de prevenire decît de corectare. Fără să interzicem cuiva exercitarea vreunuia din drepturile sale, inclusiv pe acela de a-și întemeia o familie și de „a fi fericit”, este bine totuși să descriem tuturor, condițiile favorizante ale apariției narcisismului (educația pentru sine de exemplu), să nu recomandăm unui cuplu de narcisici să se grăbească să aibă copii și, peste toate acestea, să încercăm să ne controlăm propriul nostru narcisism atotștiitor, lăsînd să lucreze în oameni CUVÎNTUL.

PARTEA SPECIALĂ

Material și metodă

Am aplicat chestionarul din anexă unui număr de 146 de persoane (99 femei și 47 bărbați) divorțate sau provenind din cupluri în criză, precum și unui număr de 111 persoane (75 femei și 36 bărbați), care au format lotul martor.

Atît lotul criză (LC), cît și lotul martor (LM) au fost constituite din cele mai diferite surse (pacienți, rude ale pacienților, prieteni, cunoștințe, colegi, rude ale acestora, studenți, rude, vecini, prieteni ai acestora etc.).

O precizare necesară este aceea că în LM au fost cuprinse și persoane necăsătorite, ceea ce diluează oarecum diferențele față de LC, în care au fost cuprinse numai persoane divorțate sau căsătorite, în iminență de divorț. În acest fel, s-au considerat în LM și persoane care nu se știe dacă nu vor divorța, deoarece nu au fost niciodată căsătorite și nu știm cum vor reacționa în cuplu. Majoritatea persoanelor din LM sînt însă persoane căsătorite.

Nu s-au putut investiga multe cupluri în criză, pentru estimarea compatibilității, așa cum intenționam inițial, din lipsă de mijloace logistice. Ideea inițială a chestionarului de compatibilitate a fost aplicarea lui concomitentă la membrii unui cuplu, înainte de căsătorie și calcularea unui scor din

$$\frac{\text{nr. de răspunsuri concordante}}{\text{nr. de răspunsuri discordante}} \cdot 100 = X$$

care, cu cît este mai mare, cu atît atestă un **coeficient de compatibilitate** mai mare și deci un risc mai mic de divorț.

Am folosit aceste întrebări și nu altele, deoarece subiecțiile atinse de ele sînt întîlnite cu regularitate în discuțiile tuturor cuplurilor în criză.

Compararea răspunsurilor între LC și LM, semnificativă statistic, deci valabilă, la numărul chestionarelor prelucrate, arată situația din graficele cuprinse în anexe. Având în vedere că volumul de față se adresează unui public mai larg, precum și numărul mare de grafice, le-am exclus din cartea de față, păstrînd numai rezultatele.

O parte din itemii chestionarului, care se folosesc în analiza la caz, nu a mai fost prelucrată la nivel de comparaire între loturi pentru că, pe de o parte, nu a avut suficientă relevanță și pe de altă parte, nu am vrut să încărcăm prea mult materialul.

Analiza rezultatelor se prezintă astfel:

Întrebarea a 10-a: „Cu cine semănați psihic (sufletește)? Cu mama; cu tata; cu amîndoi”, arată o proporție substanțial mai mare la LC, de femei care se aseamănă mai mult cu tatăl lor și de bărbați care se aseamănă psihic mai mult cu mama și care deci realizează, conștientizează acest lucru de vreme ce îl bifează în chestionar. Această observație rezultată din cercetare ne duce imediat cu gîndul la procesul psihologic numit **identificare introiectivă**, care din punct de vedere al comportamentului general și în speță al comportamentelor sexuale secundare, are un rol decisiv, în perioadele critice acestea structurîndu-se prin imitație și imprinting. Dacă băiatul seamănă cu mama și anturajul comentează acest fapt „Vai, dar parcă l-ați făcut singură”, nu ne vom mira dacă îl vedem croșetînd la un moment dat sau dacă la pubertate adoptă coafura cu păr lung a celui de-al treilea sex. Dacă mămica lui este imatură afectiv și deci mai narcisică și se află la primul copil, îl coafează cu buclite și fundițe, îl numește și îl prezintă ca pe „fetița mea” sau „băiețelul meu dulce și cuminte ca o fetiță”, fapt care, și prin aceasta, mai tîrziu, atunci cînd vine timpul, îi întîrzie copilului asumarea propriului sex, menținîndu-l într-o incertitudine comportamentală ambisex, cu atît mai lungă și mai dificil de clarificat, cu cît factorii care au declanșat-o s-au manifestat cu mai mare putere și timp mai îndelungat. *Asemănarea fizică și psihică cu părintele de*

aceiași sex favorizează identificarea cu acesta, formarea la timp și completă a genului din punct de vedere psihic.

Întrebările 11 și 12: „Vă înțelegeți bine cu mama? 1. Da și 2. Nu” – și „Vă înțelegeți bine cu tata? 1. Da și 2. Nu” – arată un procent semnificativ crescut la LC de neînțelegeri ale bărbaților cu mama, ale femeilor cu mama și ale femeilor cu tata. Procentul de bărbați care nu se înțeleg cu tata este egal la ambele loturi.

Neînțelegerile cu părinții ca de altfel cu toți cei din jur, sînt cu atît mai mari cu cît narcisismul persoanei este mai pronunțat.

Este de menționat că neînțelegerile cu părinții sînt prezente în momentul investigației și nu se referă la trecut, cînd situația poate fi altfel.

Este de remarcat că, deși sînt diferențe semnificative între loturi, procentul cel mai mare, la ambele sexe și la ambele loturi, este al celor care se **înțeleg cu părinții** în momentul investigației.

În general, bărbații care nu s-au înțeles bine cu mamele în copilărie, nu se înțeleg nici cu soțiile. La fel și femeile. Cele care nu s-au înțeles bine cu tații nu se înțeleg nici cu soții lor.

Analiza procentelor la întrebările 13 și 14 (vezi chestionarul de la pag. 187) arată următoarea situație: în general, amintirea părinților în sufletele celor chestionați, atît femei, cît și bărbați, este în majoritatea cazurilor plăcută și fără reproșuri. Se observă însă că, atît la LC cît și la cele martor, există amintirea unor traume, a unor experiențe neplăcute, considerate greșeli ale părinților față de copii, cu o preponderență clară în LC. Un număr semnificativ mai mare și de bărbați și de femei din lotul celor divorțați sau în iminență de divorț, rețin că părinții lor s-au comportat incorect cu ei. Este un lucru cunoscut de altfel că pentru a înțelege ce se petrece în cuplul analizat, este necesară descifrarea așa-numitului **pact secret** cu familia de origine. Există studii despre urile familiale, de exemplu. *Un bărbat a cărui mamă a avut un comportament licențios, fiind mai narcisică, față de soțul ei, cu copilul spectator la*

aceasta, are șanse mari să fie suspicios cu soția sa și să nu-i acorde niciodată aceeași încredere pe care i-ar acorda-o un bărbat care nu are ce să-i reproșeze mamei sale. Aceeași situație și pentru femei. Este modalitatea prin care copiii suferă repercursiunile păcatelor părinților. Este o acumulare și o plată – peste generații – a păcatelor părinților. Nora plătește pentru soacră și ginerele pentru socru.

Întrebarea nr. 14 ne arată că au greșit față de părinți un procent mai mare de persoane din LC decît din LM. Într-un fel, greșelile copiilor față de părinți sînt mai ușor de admis decît cele ale părinților față de copii, fiind cumva mai fiziologice, mai firești. Cu toate acestea, la LC se observă un procent sensibil mai mare de persoane care consideră că au greșit față de părinți, îndeosebi față de mame, atît la bărbați cît și la femei. Martorii consideră, și bărbați și femei, că au greșit aproape în mod egal față de mamele și față de tații lor. *Această balanță afectivă cu datorii și plăți între tine și părinți are un rol deosebit în relațiile actuale nu numai cu partenera sau partenerul de viață, ci și cu colegii, rudele, vecinii etc.* Deficitul în relația cu mamele se poate datora faptului că acestea sînt în general mai active afectiv decît tații și se implică mai mult în viața copiilor.

Întrebările nr. 15-19, la fel ca și 1-9, au relevanță doar în analiza la caz.

Întrebarea nr. 20 arată că, în general, frații s-au comportat corect atît față de subiecții bărbați, cît și față de femei, cu o predominantă semnificativă a celor incorecți sau **nu prea** corecți la LC. Analiza pe sexe: bărbați criză /martor, frați/surori și femei criză/martor, frați/surori, fragmentează loturile și nu mai dă cifre semnificative statistic. Comportamentul corect al părinților între ei și al părinților față de copii se reflectă și în relațiile dintre frați. Favorizarea unuia din copii (de obicei a aceluia care seamănă cu tine) dezvoltă la acesta un comportament de vedetă, și la ceilalți frați, sentimente de frustrare și gelozie, deci stîrnește discordie între frați și impietează asupra dezvoltării lor armonioase. Există un risc de favorizare aproape inevitabil la copilul cel mic, prîslea, indiferent de sex, dar la care

apartenența sexuală poate adăuga. Prin firea lucrurilor, cel mai mic are nevoie de mai multă atenție și ocrotire decât cel mai mare, fapt care stîrnește gelozia acestuia din urmă. În familiile cu mai mult de 2 copii acest lucru trece aproape neobservat și este suportat mai bine de copiii mai mari care, avînd relații afective între ei, nu mai sînt atît de dependenți de afecțiunea mamei.

Întrebarea nr. 22 ne dă următoarele rezultate:

La bărbații din LC, vîrsta primei experiențe sexuale a fost de 14-23 ani, la femei criză (FC), de 14-24 ani, la bărbați martor (BM), de 16-20 ani și la femeile martor (FM), de 17-23 ani.

Se observă deci o vîrstă mai mică a primei experiențe sexuale atît la bărbații cît și la femeile din LC, ceea ce poate fi și urmarea unor abuzuri din partea adulților dintr-un mediu de relativă promiscuitate, dar și expresia fiziologică a apartenenței la subpopulații cu o dezvoltare mai timpurie a sexualității.

Întrebarea nr. 23: „Cu ce impresie ați rămas după prima experiență sexuală?” ne arată un procent mai mare de experiențe plăcute decît neplăcute, atît la martor cît și la criză. Compararea experiențelor **neplăcute** dă însă diferențe mari între criză și martor. Un număr semnificativ mai mare de oameni divorțați sau în criză de cuplu, cu un plus substanțial la femei, au rămas cu o impresie generală neplăcută de pe urma primei experiențe sexuale.

Acest lucru nu trebuie interpretat simplist, în sensul că această primă experiență, imprimîndu-se ca neplăcută, împietează asupra relațiilor de cuplu de mai tîrziu. Anxietatea față de relațiile sexuale poate să joace un rol important atît în prima experiență sexuală, cît și în cele ulterioare. *Relațiile armonioase dintre părinți favorizează experiențele sexuale reușite în viața ulterioară a copiilor acestora și invers: relațiile conflictuale sau violente dintre părinți împietează asupra relațiilor sexuale de mai tîrziu ale copiilor lor.* Un copil care știe că între părinți se petrece ceva tainic, aude discuții, plînsul mamei, eventual, și vede apoi un tampon de vată plin de sînge în baie, poate reține că relația intimă dintre sexe este

o chestiune violentă, sîngeroasă și care provoacă multă suferință. Acest fapt poate să transforme preludiul primului contact și în general al contactului sexual, într-o așteptare anxioasă, provocatoare de **dispareunie** cu impotență de erecție la bărbați și vaginism la femei.

La întrebarea nr. 25: „Considerați că rolul (atribuțiile) bărbatului în familie este deosebit de rolul (atribuțiile) femeii?” se constată deosebiri de păreri între bărbați și femei: mult mai multe femei decît bărbați, atît din LC, cît și din LM, consideră că rolul bărbatului în familie **nu** este sau **nu prea** este deosebit de rolul femeii. Atingem astfel una din cele mai delicate probleme ale cuplului și anume aceea a deosebirii rolurilor, care, deși ar trebui să fie foarte limpede, în sensul că **Da! rolul bărbatului este deosebit de cel al femeii**, iată că se arată confuz. Ne lovim aici de rezultatele educației aberante a așa-numitei „egalități a femeii cu bărbatul”, educație răspunzătoare de eșecul a nenumărate cupluri. Deși această egalitate se referă la drepturile sociale și nu la rolul lor în familie, simplificarea sa prin generalizare duce la confuzii ale rolului cu rol clar de diminuare a complementarității celor doi poli ai cuplului, deci de fragilizare a sa. Acționează în acest punct și reminiscențele celebrului „complex de castrare” descris de psihanaliză, în care fetița îl invidiază pe băiat pentru micul/mare amănunt anatomic pe care acesta îl are în plus și, compensînd, vrea să demonstreze că, pe de o parte, degeaba îl are și pe de altă parte că, deși ea nu îl are, nu este cu nimic mai prejos decît băiatul.

Iată deci că această idee a egalității, devenită prejudecată, acționează puternic la adult, în mod deosebit la femei, constituind o puternică forță motivațională care însă împieteează asupra stabilității și a solidității cuplului.

Problema este de fapt foarte simplă. Atît din punct de vedere anatomic, fiziologic, comportamental, cît și ca rol familial, bărbatul și femeia, deși fac parte amîndoi din specia om, sînt două entități deosebite și complementare care, prin fuziune, formează un tot. Acesta este planul creației și orice abatere de la el este un eșec sau conduce la eșec și suferință.

Educația pentru „egalitate” între sexe, indiferent din ce direcție vine și cu ce scop este făcută, este una din forțele distructive ale cuplului, care împiedică, substanțial mai multe femei, să-și asume rolurile care, în toate timpurile, sub toate politicile și în toate religiile au fost deosebite.

Erezia „egalității femeii cu bărbatul”, cu efect clar anti-familie, este răspunzătoare în mare măsură și de proliferarea fără precedent a **celui de-al treilea sex**, format din persoane cu identitate sexuală ambiguă, îmbrăcate la fel, coafate la fel, cu manifestări predominant auto și homoerotice, incapabile practic să formeze nu o familie, dar nici măcar un cuplu stabil. *Copiii trebuie obișnuiți de mici cu deosebiriile dintre sexe, aceste deosebiri trebuie marcate și în îmbrăcăminte și în ținută și în comportament, așa fel încât, atunci când va veni timpul, fiecare să-și preia rolul sexual și familial, cu particularitățile sale distinctive, să devină femeie și bărbat, deosebindu-se complementar unul de celălalt, fără a avea nici unul vreun sentiment de frustrare.*

Confuzia rolurilor reiese și din rezultatele întrebării nr. 26, în care observăm că un procent foarte mare de subiecți (bărbați și femei) susțin că bărbatul și femeia se aseamănă mult și un procent la fel de mare susțin că se aseamănă puțin.

Diferențe nesemnificative se observă între criză și martor la răspunsul **deloc**, mult mai numeros la criză decât la martor, ceea ce pare mai degrabă semn de incompatibilitate ostilă decât de complementaritate binevoitoare.

Întrebarea nr.27, mai puțin generală și mai focalizată: „Cine trebuie să conducă familia? 1. Bărbatul; 2. Femeia; 3. Amândoi”, arată o predominanță a lui „ambii”, adică un procent egal sau mai mare de 60% din lot, atât la femei cât și la bărbați, consideră că familia trebuie condusă de ambii parteneri. Deci nu trăim nici o epocă de matriarhat nici una patriarhală, ci un fel de epocă ambisex, sau altfel spus de primat al rațiunii, știut fiind că aceasta este asexuată. Având în vedere că scrierile sfinte menționează clar că bărbatul trebuie să fie cap femeii, să o conducă și să o iubească așa cum conduce și iubește Isus Cristos Biserica sa, reiese că

educația atee și egalitaristă a fostului regim a dat roade care acționează și în prezent, contribuind la aceeași gravă confuzie a rolurilor, cu efecte mari anticuplu și antifamilie. Interesant în acest sens este că nici un martor, nici bărbat nici femeie, nu susține că familia trebuie condusă de soție. Un număr relativ mare de bărbați sînt conștienți de rolul lor conducător în cuplu, dar predominanța lor în lotul criză, arată că acest rol conducător este mai mult o revendicare decît un fapt acceptat de partenerere.

Rezultatele la întrebarea nr. 28, adjuvantă celei precedente, confirmă validitatea interpretărilor, susținînd în proporție covârșitoare că, într-o discuție contradictorie între soț și soție, trebuie să cedeze cel mai rațional, adică cel mai deștept și mai educat, indiferent de sex. Diferență semnificativă între criză și martor în favoarea martorilor, și la bărbați și la femei, cu un plus la bărbați. Aceasta arată un primat al rațiunii la bărbați, în special la cei din lotul martor.

Imensa majoritate a bărbaților și a femeilor, atît din lotul criză cît și din lotul martor, cu un plus în favoarea acestuia din urmă, nu consideră nepotrivit ca un bărbat să spele vase sau rufe. Un procent destul de mare însă și dublu la criză față de martor consideră totuși acest fapt nepotrivit. Poate că aici ar fi locul să arătăm structura nivelelor de pregătire (instrucție) a persoanelor chestionate. Observăm predominanța studiilor superioare în lotul martor și a studiilor medii în lotul criză. Analiza răspunsurilor pe nivele de studii și tipuri de răspuns ar fi dat rezultate nesemnificative, datorită fărîmițării loturilor. Este valabil și pentru celelalte subinterpretări posibile.

Întrebarea nr. 31 ne readuce la comentariile precedente, referitoare la rolul conducător al bărbatului în cuplu, menit acestuia de religia creștină (de fapt de toate cele 3 religii importante ale lumii). Imensa majoritate a celor chestionați răspund la această întrebare: „Cine trebuie să aibă o pregătire (funcție) mai mare? Cu „Nu are importanță” – 60 și 69 % bărbați criză și respectiv martor și 76 și 85% femeile criză și respectiv martor. 6% și respectiv 5% bărbați și

femei criză susțin că femeia trebuie să aibă o pregătire (funcție) mai mare. Nici o persoană din lotul martor nu susține acest lucru. Un procent important (dublu la bărbați) atât dintre femeile criză/martor, cât și dintre bărbații criză/martor (18%/14% și 34%/28%) susțin că bărbatul trebuie să aibă o pregătire (funcție) mai mare. Ne aducem aminte cu toții (mare parte dintre noi doar din poveștile părinților și bunicilor) că, în societatea românească de pînă la al doilea război mondial, bărbatului i se recomanda și o funcție și o vîrstă mai mare decît a femeii. Să ne gîndim, de asemenea, cum sînt priviți prinții consorți în cuplurile regale.

Întrebarea nr. 32 împarte subiecții din ambele loturi și de ambele sexe în două mari grupe: una care consideră că soțul trebuie să fie mai mare ca vîrstă și cealaltă că nu are importanță. Un mic procent de femei (sub 5%) din **lotul criză** consideră că femeia trebuie să fie mai mare ca bărbatul.

La întrebarea nr. 33, femeile, atât din LC, cât și din LM, în proporție covârșitoare, răspund că nu are importanță cine are la începutul căsătoriei o stare materială mai bună. Aceasta arată că nu mai funcționează, cel puțin în populația cercetată, ideea conform căreia femeia la căsătorie trebuie să aibă zestre sau dotă.

Întrebarea nr. 34 păstrează aceeași proporție mare de nehotărîți, de oameni care susțin că nu are importanță cine cîștigă mai bine, soțul sau soția. Peste 40 la sută din bărbații martor însă, și aproape 20 la sută din femeile martor susțin că soțul trebuie să cîștige mai bine. Lesne de imaginat ce se poate întîmpla într-un cuplu în care femeia gîndește că soțul trebuie să cîștige mai bine și acesta consideră că nu are importanță dacă se întîmplă invers. Stima soției față de el va fi mai redusă în acest punct decît stima lui față de sine. Complexitatea problemei crește dacă ne gîndim că amîndoi pot fi de acord că soțul trebuie să cîștige mai bine (ca să nu mai amintim că înainte de perioada comunistă, una din pretențiile față de sine, cele mai răspîndite, chiar în clasele inferioare ale societății, era ca bărbatul să cîștige suficient pentru a-și întreține soția acasă) și în realitate

acesta, din motive de conjunctură nu poate. Situația poate avea un efect mobilizator pentru a se remedia discrepanța dintre concepții și realitate, dar riscul de scădere a stimei de sine și considerare a partenerei ca pe o spină iritativă, rămîne foarte mare cu toate consecințele lui (tendință de exagerare compensatorie a altor factori, care pledează pentru el și în defavoarea partenerei, de exemplu).

Tendința de dominare a partenerei există în mod natural în toți bărbații și ea este probată de nenumărate fapte, constituind un atribut al sexului masculin. Într-o singură ipostază bărbatul este dominat de femeie și anume în postura de copil față de mama lui. Dacă situația de subordonare se menține și în cuplu, bărbatul regresează la comportamente infantile, scăzîndu-i agresivitatea, independența, voința, capacitatea de decizie ș.a. Complexitatea problemei este aproape de necuprins, în acest joc fiind implicați nenumărați alți factori. Armonia sau dizarmonia dintre părinți lasă amprente de neșters în memoria copiilor lor. Femeia dominatoare cuplată cu un bărbat dominat și supus constituie un cuplu în care ambii membri sînt nemulțumiți, avînd cel puțin o vagă senzație de neîmplinire generatoare de amoc. Termenii de cucerire și posedare spun foarte multe despre jocul psihic dintre rol și statut în relația de cuplu. Și în cuplurile de homosexuali sau homosexuale (observați impropriitatea termenilor în asemenea situații) unul din parteneri este „efeminat” și celălalt mai „viril”. Activ și pasiv se mai folosesc, de asemenea, pentru a descrie rolul acestora în cuplu, termeni valabili și în descrierea comportamentelor heterosexuale.

La întrebarea nr. 35, imensa majoritate a celor chestionați, și bărbați și femei, nu se simt umiliți dacă gătesc. 2-3 procente dintre bărbații martor (BM) se simt umiliți în această ipostază, dar în LC aceste procente devin considerabil mai mari: în jur de 20% dintre femei și peste 35% dintre bărbați se consideră umiliți să gătească. Iată cum un detaliu domestic aparent atît de banal și căruia nici nu i se dă mare importanță în momentul contractării unei căsătorii, poate deveni subiect de discuție, disconfort și

discordie în viitorul cuplu, mai cu seamă atunci cînd și femeia și bărbatul se simt umiliți să gătească. Aici se pot adăuga alte și alte întrebări referitoare la pregătirea hranei pentru copii, la hrănirea acestora ș.a., toate aceste detalii avînd o importanță mult mai mare decît li se acordă de obicei, pentru buna funcționare a cuplului.

Aproximativ aceleași proporții între grupuri și la întrebarea nr. 36, cu un procent însă mult mai mic de subiecți care se simt umiliți dacă spală vase sau rufe (sub 10 la sută la femeii și în jur de 10 la sută la bărbați) aparținînd însă toți LC.

La întrebarea nr. 37, „Cine este mai important pentru trăinicia familiei?”, mai mult de 80% din cei chestionați (cu un plus de cîteva procente la martori) susțin că ambii parteneri. Un număr mai mic de subiecți, dar semnificativ pentru că este diferit la femeii și la bărbați, precum și între criză și martor, susțin că mai important este bărbatul (peste 15% din bărbați și aproape 10% din femeile lotului criză) sau că mai importantă este femeia (peste 15% din femeile și cca 7% din bărbații lotului criză). Un procent de 15% dintre femeile martor susțin că femeia este mai importantă. Deși se referă numai la trăinicia cuplului și nu la toate caracteristicile acestuia, întrebarea, prin sintagma-capcană „mai important”, răscolește mecanismele narcisice, de evaluare a persoanei și dovedește o dată în plus că se consideră mai important pentru trăinicia familiei, ne referim la lotul criză, cel care se iubește mai mult pe sine, adică cel mai narcisic. Narcisismul este în mod evident mai bine reprezentat în lotul criză.

Întrebarea nr. 38 ne aduce în atenție un fapt care pentru mulți dintre noi, cei care ne considerăm moderni, membri ai societății industriale sau chiar post-industriale, nu mai prezintă mare importanță și anume virginitatea femeii și, de ce nu, și a bărbatului, în momentul căsătoriei. Subliniez de la început importanța pe care o acordă religia creștină acestui amănunt. Se știe că principalul personaj feminin din hagiografia creștină, Sfînta Maria, Maica Domnului, mai este numită și „Cea pururea Fecioară”. Cele două

ipostaze ale femeii, aceea de fecioară (i se mai spune și Prea-Curata) precum și aceea de Mamă, sînt reprezentate prin Sfînta Maria în toate bisericile creștine ale lumii. O a treia ipostază feminină, mai puțin răspîndită decît celelalte două (toate au fost fecioare și aproape toate devin mame), este aceea de femeie păcătoasă, adulterină (ca în pericopa cu „să arunce primul cu piatra cel fără de păcat”) sau desfrînată, curvă (cur-via – calea curului), aceea care a vărsat un vas de mir de NARD curat pe capul lui Iisus și care avea foarte multe de iertat. Acestea nu sînt admirate, nu sînt respectate de oameni, ci **trebuie iertate**. Cuvîntul „curvă” este una dintre cele mai grele insulte, dacă nu cea mai grea, care poate fi aruncată în obrazul femeii. Acest cuvînt greu răsună mult mai des decît ne imaginăm, în case și cupluri dintre cele mai diferite ca pregătire și stare materială și socială. *Ideal este ca fiecare femeie* (insistăm, alături de toată lumea pe situația femeii deși foarte mulți bărbați consideră castitatea – atunci cînd aleg cariera monahală sau, la catolici, pe cea preoțească – ca pe o importanță calitate și a bărbatului, care îi permite acestuia accesul mai lesnicios la o viață spirituală superioară. Ne gîndim de asemenea, la splendidul cuplu shakesperian Romeo și Julieta, proiectat în eternitate de cel mai mare dramaturg al tuturor timpurilor, care are valoare arhetipală, de cuplu ideal, nu numai prin tragismul iubirii lor neconsumate, netranspusă în fapt material, ci și prin castitatea pură a celor doi îndrăgostiți, deci și a femeii și a bărbatului) *să treacă de la situația de fecioară la aceea de mamă a unui copil legitim, fără acea perioadă mai mult sau mai puțin răspîndită și mai mult sau mai puțin îndelungată în care, chipurile, capătă experiență de viață. Există o experiență a binelui și o experiență a răului. În opinia autorului, un individ, fie bărbat, fie femeie, cu cît a avut mai multe legături amoroase, cu atît este mai puțin apt pentru cuplu. Atunci cînd nu a fost urmarea unui viol sau a unui incest, prima legătură sexuală rămîne cea mai încărcată de emoții și prima persoană, primul partener, oricîte relații vor urma după el, nu va fi uitat niciodată. Atunci cînd acest prim partener devine și soț, cuplul astfel format*

capătă un plus de soliditate și de stabilitate pe care celelalte cupluri formate cu al 2-lea, al 3-lea sau al n-lea partener, nu o mai au. Coborînd de la această „realitate” ideală la realitatea materială a lumii în care trăim, să vedem ce răspunsuri avem la chestionarul nostru la întrebările nr. 37-41, care se referă la virginitate și la experiența sexuală anterioară căsătoriei. Sînt două perechi de întrebări complementare. Într-una (38 și 40) se întrebă dacă virginitatea (a femeii și respectiv bărbatului) pînă la căsătorie contribuie la stabilitatea familiei și în cealaltă (39-41) dacă experiența sexuală anterioară căsătoriei contribuie la stabilitatea familiei. Răspunsurile sînt: 1 – da; 2 – nu; 3 – nu are importanță. Subliniem de la început procentul mare și de bărbați și de femei (în jur de 50%, la martor și mai mare, 60%) care consideră acest aspect lipsit de importanță. Desigur că în acest procentaj se ascund și cei care preferă să nu se gîndească serios la subiect. Un procent important, peste 20% din lot, cu un plus la LC, atît femei cît și bărbați, răspund afirmativ și anume că DA! Virginitatea femeii pînă la căsătorie contribuie la stabilitatea familiei. Dacă virginitatea femeii împarte, pe cei care au dat un răspuns clar, în două loturi aproximativ egale (un procent de cca. 20%, cu un spor de 10% la bărbații criză susțin la fel de ferm că virginitatea femeii pînă la căsătorie NU contribuie la stabilitatea familiei), virginitatea bărbatului pînă la căsătorie obține un scor cu totul deosebit. Cea mai mare parte a celor chestionați, și bărbați și femei, și criză și martor, consideră că **virginitatea bărbatului pînă la căsătorie NU contribuie la stabilitatea familiei**. Cu alte cuvinte, dacă se susține în proporții aproximativ egale că femeia trebuie și nu trebuie să fie virgină la căsătorie, despre bărbat, cea mai mare parte a celor chestionați, susțin că acesta nu este necesar să fie virgin la căsătorie (peste 80% din bărbații criză și peste 70% din femeile criză și respectiv 60% și 65% din martori). Cu toate acestea, un procent de aproape 20% din femeile criză și din bărbații criză chestionați, susțin că este importanță și virginitatea bărbatului.

Mai puțin de jumătatea din acest procent reprezintă martorii care susțin același lucru.

Nehotărâții de la întrebarea 38 optează în procente considerabile la întrebarea 39 pe DA – experiența anterioară căsătoriei la femei contribuie la stabilitatea familiei. Sub 5% din lotul criză a bărbaților răspund că nu are importanță, față de peste 50% de la 38, în timp ce 45% susțin că DA și 45% susțin că nu, experiența sexuală anterioară căsătoriei nu contribuie la stabilitatea acesteia. Este vorba de lotul de bărbați. Martorii au un mai mare procent de nehotărâți (33%), procentul celor care răspund afirmativ (28%) fiind apropiat de cel al răspunsurilor negative (38%). La FC 50% susțin că experiența sexuală anterioară căsătoriei contribuie la stabilitatea acesteia, cca. 35% răspund negativ și cca. 8% sînt nehotărîte, față de femeile din lotul martor care, la fel ca și bărbații, sînt împărțite în părți relativ egale (34%, 36%, 28% procente din lot).

La întrebarea 41, răspunsurile întăresc concluziile întrebării 39, referitoare la virginitatea bărbatului: mai mult de 60% din bărbați și aproape 60% din femeile LC afirmă că experiența anterioară căsătoriei contribuie la stabilitatea familiei sau cu alte cuvinte recomandă bărbaților să practice amorul liber înainte de căsătorie. 25% din LC și de bărbați și de femei răspund negativ. Martorii dau procente de 45%, 10% și 32% la bărbați și 42%, 24%, 26% la femei. Este foarte clar, că un procent însemnat din numărul total al celor chestionați recomandă cu candoare sau cel puțin nu contraindică relațiile sexuale cu mai mulți parteneri (partenere) ceea ce este mai mult ca sigur că poate constitui o încălcare a poruncii VII din Decalog. Rezultă implicit că toți acești oameni se situează moral, în plin păgînism premozaic știut fiind că Porunca a VII-a, „să nu fi desfrînat”, a fost adusă pe lume de Moise acum cca. 7 000 de ani și a fost perfecționată prin Iisus acum 2 000 de ani: „Ați auzit că s-a zis celor din vechime: ‘Să nu preacurvești’. Dar vă spun că ori și cine se uită la o femeie ca s-o poftască, a și preacurvețit cu ea în inima lui”.

(Matei, C5, v.27 și 28)

Avînd în minte cele trei modele de comportament: păgîn, mozaic și creștin (nu luăm în considerație modelul islamic pentru că nu-l cunoaștem suficient, deși avem referințe din Coran cu privire la cuplu și îndeosebi la poligamie), cu libertatea progresiv restrînsă a relațiilor sexuale conținute de aceste modele, ne putem da seama singuri, că pe de o parte societatea contemporană (nu numai de la noi din țară, dar și de la noi) conține, în proporții deosebite de la țară la țară, toate cele trei tipuri de comportamente (am putea adăuga la ele tipul preistoric – rudimentar, violent, de un narcisism agresiv – prezent la periferiile subculturale), dar și că persoana umană, în devenirea ei poate trece de la un tip la celălalt, și în sens crescător, de perfecționare, și în sens descrescător, de deteriorare.

Întrebările 42 și 43, referitoare la calitățile pe care le admiră fiecare la celălalt sex, și la cele pe care le-ar dori la sexul propriu, ne-au dat rezultate interesante.

La întrebarea 42, referitoare la calitățile cele mai importante ale unui bărbat, bărbații din LC pun pe primul loc **stăpînirea de sine**, pe locul doi la egalitate de puncte, **politețea și inteligența** și pe locul trei **curățenia corporală**. Bărbații din LM pun pe primul loc **seriozitatea**, pe locul doi **inteligența** și pe locul trei **cinstea**. Menționăm că în chestionar (vezi anexa) au fost citate următoarele calități, atît la bărbați cît și la femei: frumusețea, finețea, forța, stăpînirea de sine, grația, politețea, pudoarea, inteligența, îndrăzneala, punctualitatea, fidelitatea, cinstea, puterea de dominație asupra celuilalt, capacitatea de a se supune dorințelor partenerului (partenerii), seriozitatea, hărnicia, curățenia corporală. Femeile din LC apreciază la un bărbat în primul rînd **cinstea** (se tem deci cel mai mult de minciună, să nu fie înșelate sau au asistat la situații în care modelele lor – mama, surori mai mari – au fost înșelate), apoi **inteligența** și pe locul trei **curățenia corporală**. Femeile din LM prețuiesc, în ordinea importanței, la un bărbat **cinstea, stăpînirea de sine și fidelitatea** (locul II) și **inteligența**. Comparăția între ce vor femeile de la bărbați și ce cred aceștia că trebuie să le ofere, arată în LC o neconcordanță între femei, care prețuiesc cel mai mult cinstea, și bărbați,

care cred că cel mai important lucru este să fie stăpîni pe ei. În LM bărbații, mai siguri pe ei decît cei din lotul criză, pun cel mai mare preț pe **seriozitate** în timp ce femeile apreciază cel mai mult tot **cinstea**. *Iată deci, că principala calitate pe care o vor femeile de la bărbați este cinstea*. Cu alte cuvinte ele se tem cel mai mult să nu fie înșelate de aceștia. Se mai poate trage de aici concluzia că minciuna, viclenia prefăcătoria și chiar instabilitatea, nu constituie de loc un monopol al femeilor. Comparînd la nivel de grup concepțiile despre relația dintre sexe, amintindu-ne că bărbaților li se recomandă să aibă experiență sexuală înainte de căsătorie și femeilor să fie virgine, urmează în mod necesar ca această experiență să se obțină de la femei cu care nu te însori și deci pe care trebuie să le înșeli pentru a le obține favorurile.

Să vedem acum mai detaliat ce vrea lumea de la femei, adică ce răspunsuri avem la întrebarea 43.

În LC, bărbații prețuiesc cel mai mult la o femeie **curățenia corporală**, apoi **hărnicia** și **fidelitatea**. Traducînd aceste opțiuni observăm că *bărbații divorțați își acuză fostele parteneri de murdărie, lene și infidelitate*. Este un fel de top al defectelor femeii din cuplurile care sfîrșesc în divorț. Femeile din LC consideră că cele mai importante calități pe care trebuie să le posede pentru a fi tentante sînt **cinstea**, **hărnicia**, **inteligența** și **curățenia corporală** (locul III). Bărbații din LM vor de la femei în primul rînd **inteligență**, apoi **cinste** și **finețe**. Femeile din LM se pare că știu acest lucru mai bine decît cele din LC și oferă exact ceea ce vor bărbații, adică în primul rînd **inteligență** și apoi (cu o mică inversare de locuri 2 și 3) **finețe și cinste**. Este unul din rezultatele care validează chestionarul, concordanța la martori fiind mai mare decît la criză. Rezumînd, putem spune că femeile vor ca bărbații să fie **cinstiți**, **inteligenti**, **stăpîni pe sine** și **curați**, iar bărbații vor ca femeile să fie **inteligente**, **curate**, **harnice**, **cinstite**, **fine** și **credincioase**. Observăm că frumusețea nu este prima calitate care se cere unei femei și forța nu este prima calitate care se cere unui bărbat. Într-un top general, cele

mai prețuite calități umane sînt: **cinstea, inteligența, curățenia corporală, seriozitatea, fidelitatea**, pe ultimele locuri, deci cele mai puțin prețuite, fiind **puterea de dominație asupra celuilalt**. Reiese foarte limpede că românii sînt cinstiți, inteligenți, curați, serioși și fideli și nu doi bani pe forța și puterea de dominație asupra altora. Considerăm eșantionul pe care s-a făcut cercetarea (257 persoane) semnificativ statistic pentru a susține cele de mai sus.

La întrebarea 44, atît femeile cît și bărbații declară că au mai multă încredere în bărbați. Întrebarea 45 are cele mai multe răspunsuri, și de la bărbați și de la femei, în favoarea bărbaților. Majoritatea celor chestionați declară că ar vrea ca primul copil să fie băiat.

Întrebarea 46 are răspunsuri interesante și semnificative. Bărbații din LC: 12% acceptă permanent perversiunile sexuale, 25% din ei le acceptă episodic, 45% sînt categoric împotriva și la 16% din ei le sînt indiferente. Situația maritorilor este cu totul alta: 3% le acceptă permanent, 30% episodic, 18% sînt categoric împotriva și la 54% le sînt indiferente. La femeile din lotul criză 1% acceptă perversiunile permanente, 11% episodic, 73% sînt categoric împotriva și la 10% le sînt indiferente. FM nu acceptă nici una în mod permanent perversiunile sexuale, 14% le acceptă periodic, 27% sînt categoric împotriva și la 24% le sînt indiferente. Cum interpretăm aceste cifre? De la bun început trebuie observată diferența între noțiunea de perversiune sexuală în accepțiune științifică-psihiatrică și aceea de perversiune în accepție vulgară. În chestionarul nostru nu s-a făcut nici o precizare la noțiunea respectivă. A fost lăsat fiecare să se refere la termen așa cum înțelege el. Întrebarea sună: „Acceptați perversiunile sexuale?”. Interesant este că nici o persoană din cele chestionate nu a întregat ce înțelegem noi prin perversiuni sexuale. Fiecare credea că știe despre ce este vorba. Deși noțiunea suportă mai multe definiții și multe accepțiuni, excluzînd homosexualitatea, pe care mulți o asimilează cu contactul anal, majoritatea imensă a populației înțelege prin perversiuni, contactele orale sau jocurile erotice preliminare sau „de întărire” de

acest tip. Perversiunile sexuale în înțeles psihiatric: sadismul, masochismul, pedofilia, exhibiționismul, fetișismul, voyeurismul etc. nu sînt cunoscute de marele public și nici nu sînt atît de frecvente.

– *Numim, alături de HENRY EY, perversiune sexuală, comportamentul sexual regresiv care se substituie cu predilecție și uneori cu exclusivitate condițiilor normale care duc la orgasm. Aceste comportamente nu viciază numai raporturile sexuale, ci antrenează, conform dorinței sexuale aberante, alterări notabile ale caracterului, ale personalității și ale vieții sociale. Conceptul de normă se referă nu la norma socială, diferită de la epocă la epocă și în diferite medii, ci la norma personală, adică la organizarea progresivă a persoanei și la unificarea sa, care se produce prin subordonarea plăcerilor (pulsiiunilor) parțiale (infantile), plăcerii (pulsiiunii) genitale integratoare. Conceptele de normalitate și de perversiune nu pot fi opuse, într-o antiteză, ci ele trebuie să se compună, într-o structură ierarhizată, aceea a naturii umane.*

Perversiunile se împart în două mari grupe:

a). **anomalii ale alegerii obiectului:** auto-erotism (onanism), pedofilie, gerontofilie, incest, homosexualitate, zoofilie, fetișism, necrofilie, vampirism, transvestitism, transsexualitate etc.,

b). **prin anomalia scopului sau a actului:** voyeurism, exhibiționism, viol, atacuri substitutive (frotteuri – cei care se freacă de corpuri necunoscute, prin autobuz, tăietorii de iegări etc.), deplasarea erotizării în zona bucală, anală, uretrală, sau asupra conduitelor excrementiale – ondinismul și coprofagia, sadismul, masochismul, Don-Juanismul (ca și alte conduite care necesită căutarea unei situații particulare pentru a atinge orgasmul, imposibil de atins în alte împrejurări). Sînt citate perversiuni incluse în conduite agresive particulare ca piromană, escrocheria, cleptomania sau asociate la diverse toxicomanii (alcoolul este un suport frecvent folosit pentru favorizarea trecerii la actul pervers. Toxicomania însăși constituie o perversiune sexuală ca și conduită regresivă substitutivă). Mai pot fi citate în acest sens și alte conduite alimentare (anumite anorexii sau bulimii) sau excretorii. A apărut recent o carte

interesantă referitoare la subiect: „Comportamentul sexual aberant” a dlui. Dr. Șelaru de la Socola.

Cele mai cunoscute sînt homosexualitatea, masturbația și contactele orale sau, pentru a cuprinde ambele sexe, contactele gură-organe genitale (în cuplurile hetero). Fără îndoială că în chestionarul nostru, fiind vorba de un cuplu heterosexual, toată lumea s-a referit la această ultimă perversiune.

Revenind la chestionarul nostru observăm deosebiri substanțiale atît între părerile bărbaților și cele ale femeilor, cît și între LC și cel martor. Observăm astfel că acceptă permanent perversiunile un număr mic din totalul celor chestionați, cu un procent mai mare la bărbați (12%) decît la femei (1%) și în mod deosebit la bărbații și la femeile din lotul criză. Nici o femeie din LM nu acceptă în mod permanent perversiunile sexuale. Atitudinea față de perversiunile sexuale constituie deci un punct de divergență între subiecții care au ratat în cuplu și cei care au reușit. *Acceptă permanent perversiunile numai cei care au divorțat.* Episodic, le acceptă mult mai mulți subiecți, și bărbați și femei, și îmi amintesc de o precizare făcută pe unul din chestionarele la care o doamnă, care acceptă periodic perversiunile, ține să adauge la Observații „Dar nu cu oricine...”. 25% din bărbații divorțați și 30% din bărbații martor acceptă episodic (ceea ce înseamnă că au și practicat) perversiunile sexuale. *Deci, din 100 de bărbați martor, 33 practică sau au practicat permanent (3) sau episodic (30) perversiuni sexuale.*

Este mai mult ca sigur că cei chestionați nu au luat în considerare masturbația, fiind vorba de tematica de cuplu abordată. Cifrele OMS referitoare la masturbație se apropie de 100%, cu un procent ceva mai mic la femei. Mai mult sau mai puține femei, atît criză (11%) cît și martor (14%), acceptă episodic perversiuni sexuale. Un procent mult mai mare și de bărbați (45%) și de femei (73%) din lotul criză sînt categoric împotriva perversiunilor. Avînd în vedere demonstrațiile psihanalizei, în care se dovedește că nevroza este negativul perversiunii, adică în inconștientul bolna-

vului de nevroză există pulsiuni perverse cu care acesta se luptă să le stăpînească, rezultatele chestionarului ne arată un procent substanțial mai mare de nevrotici în loturile criză decît în loturile martor. *Nevroticul și perversul, deci imaturii, au mult mai multe șanse să rateze în căsătorie decît cei care consideră cheștiunea perversiunilor un episod încheiat față de care sînt indiferenți.* Mult mai mulți indiferenți față de problema perversiunilor sexuale în lotul martor (54% bărbați și 24% femei) decît în loturile criză (16% bărbați și 10% femei).

Iată încă un punct marcat de chestionarul nostru și care validează rezultatele cercetării.

Consumul de alcool care, atunci cînd este excesiv, ascunde o imaturitate și să nu uităm că prevalența consumului de alcool excesiv este foarte mare (peste 15% din populația de 15-60 ani), constituie printre altele și un mijloc de defulare a pulsiunilor perverse. Toți bețivii, la un anumit moment al beției, se laudă excesiv, ceea ce desigur constituie un semn clar de iubire de sine, iubire care în afara beției este ținută în frîu. Această iubire de sine este strîns legată într-o cauzalitate circulară, despre care am scris în partea generală, cu masturbația, cu principiul conform căruia „eu sînt cel mai valoros individ din lume deoarece eu mi-am provocat cea mai mare plăcere fără să mă ajute nimeni”. Lait-motivul „Pe mine nu m-a ajutat nimeni în viață. Eu singur am făcut tot” se regăsește în toate discursurile bețivilor. O altă pulsiune defulată în beție este aceea homosexuală, homofilia, iubirea cuiva care îți seamănă foarte mult, „amorul în oglindă”. Ne uităm cu toții în restaurante sau în alte locuri în care se adună bețivii și observăm grupuri unisex, de doi sau mai mulți participanți, în care aceștia oscilează între un **pol afectiv pozitiv**, în care se laudă foarte mult pe sine sau îl laudă și își manifestă iubirea, prin efuziuni mai mult sau mai puțin zgomotoase, față de partener (parteneri), și un **pol negativ**, în care i se defulează agresivitatea (*există o carte foarte frumoasă despre „Agresivitatea umană” scrisă de un colaborator al prof. KONRAD LORENZ, IRINEUS EIBESFELD*) prin polemici mai mult sau

mai puțin vehemente, urmate, în medii subculturale, de pumni sau cuțite.

Să vedem ce ne spune chestionarul nostru despre consumul de alcool la persoanele divorțate și la LM. Îngăduința sau lipsa de îngăduință față de consumul de alcool înseamnă atitudinea față de sine și față de partener în această problemă. Femeia care acceptă frecvent la femei consumul de alcool înseamnă că ea **însăși** consumă frecvent alcool. La fel și pentru cea care nu acceptă. Rezultatele noastre se diferențiază între criză și martor la răspunsurile **frecvente** sau **deloc** unde înregistrăm la bărbații criză 13% **frecvent** și 55% **deloc** față de 0% **frecvent** și 30% **deloc** la martor, în referirile la consumul de alcool al femeilor și 9% cu 0% și 23% cu 47% la **frecvent** și **deloc** între păreriile bărbaților despre bărbați. Egalitate relativă de păreri la consumul **rar** (30% și 47%) între bărbații criză și bărbații martor, atît cu privire la femei cît și cu privire la bărbați.

Bărbații au permisiunea să bea, **rar**, și din partea femeilor (CF – 38%, MF – 3%) și din partea lor înșile (47% CB, 47% MB).

Femeile au voie să bea, **rar**, mai mult de la bărbați (30% CB, 30% MB) decît de la ele înșile (12% CF, 19% MF). Asta înseamnă că, de pe urma episoadelor bahice, bărbații au amintiri mai plăcute despre ei și despre femei decît femeile despre ele și despre bărbați. Femeile se consideră deci mai vulnerabile sub influența alcoolului, fapt pentru care și bărbații le doresc să fie mai frecvent sub această influență. Se consideră deci, în procente mai mari, că alcoolismul (episodic) masculin este acceptat și de bărbați și de femei, în timp ce alcoolismul feminin (episodic) îi favorizează mai mult pe bărbați decît pe femei. Nici MB și nici MF nu acceptă, nici la femei și nici la bărbați, consumul frecvent de alcool. Numai cîteva procente (10-15%) din LC acceptă acest lucru. *Este o situație asemănătoare cu atitudinea față de perversiuni, ceea ce arată valabilitatea teoriei citate mai sus, și care asimilează alcoolismul cu perversiunile sexuale.*

Întrebarea 48: „Ce contribuie mai mult la destrămarea familiei? 1 – greutățile materiale; 2 – nepotrivirile sexuale;

3 – lipsa de fidelitate; 4 – amestecul familiei; 5 – lipsa unei educații corespunzătoare; 6 – abuzurile sexuale ale cuplului familial” ne dă următoarele rezultate: la bărbații din LC, pe primul loc sînt **greutățile materiale**, apoi **lipsa de fidelitate**, **lipsa unei educații corespunzătoare**, **nepotrivirile sexuale** și pe ultimele două locuri **intervenția familiei și abuzurile sexuale**. La BM, pe primul loc este **fidelitatea**, pe locul doi **nepotrivirile sexuale**, apoi **lipsa unei educații corespunzătoare**, apoi **greutățile materiale și intervenția familiei**. Nici un BM nu consideră abuzurile sexuale ca și cauză de divorț. Femeile din LC pun pe primul loc **nepotrivirile sexuale și fidelitatea** (lipsa de fidelitate), apoi **lipsa unei educații corespunzătoare**, **greutățile materiale**, **abuzurile sexuale și intervenția familiei**. FM pun pe primul loc **lipsa de fidelitate** (ne amintim că prima calitate pe care o cer femeile de la bărbați este cinstea), apoi **lipsa unei educații corespunzătoare**, **greutățile materiale**, **intervenția familiei**, **nepotrivirile sexuale**, **abuzurile sexuale**. Sînt mai importante punctele de vedere ale subiecților din LC deoarece ei au trecut prin experiența destrămării familiei lor și știu ce anume a contribuit cel mai mult la aceste evenimente. Deci, bărbații divorțați consideră cele mai nocive pentru cuplu **greutățile materiale și lipsa de fidelitate** și femeile **nepotrivirile sexuale și fidelitatea**. Pe locul trei și femeile și bărbații pun **lipsa unei educații corespunzătoare**.

Întrebarea 49: „Aveți mai multă încredere: 1 – în dvs.? sau 2 – în ceilalți?” arată și la femei și la bărbați, fără diferențe semnificative între criză și martor, o majoritate covârșitoare a celor care au mai multă încredere în sine. Doar o mică parte din subiecți, în special femei din LC (12%) au mai multă încredere în ceilalți.

Întrebarea 50 ne arată că majoritatea subiecților, și bărbați și femei (în lotul criză mai puțin decît în lotul martor), consideră că sînt mai stabile căsătoriile din dragoste. *Diferență semnificativă la căsătoriile din interes: un procent dublu la criză decît la martor consideră că sînt mai stabile căsătoriile din interes.*

La întrebarea 51, mai ales martorii, și bărbați și femei, acceptă concubinajul ca pe o perioadă de probă premergătoare căsătoriei. *Majoritatea femeilor și a bărbaților consideră că infidelitatea este la fel de nepermisă și la bărbați și la femei.* Dintre cei care fac diferențe, un procent mai mare o consideră mai scuzabilă la bărbați (32%BC și 39% BM și respectiv 17% FC și 16% FM). Foarte puțini subiecți (și culmea este că mai mulți bărbați decât femei) consideră infidelitatea mai scuzabilă la femei, fără diferențe semnificative între criză și martor (9%CB, 8%MB, 1%CF, 4%MF).

Referitor la corecția corporală (întrebarea 53), sînt diferențe semnificative între criză și martor. *Un procent mai mare de bărbați și de femei din LC admit corecția corporală (bătaia) în cazul unor greșeli serioase (23%CB, 11%CF, față de 8%MB și 5%MF). Aceasta arată că cei mai brutali au șanse mai mari să divorțeze decât cei mai puțin brutali.*

Ultima întrebare ne dă o majoritate covârșitoare de subiecți care consideră că banii casei trebuie administrați de ambii parteneri (76%CB, 70%CF, 86%MB, 84%MF). 13%BC și 8%FC, 11%BM și 3%MF susțin că bărbații trebuie să administreze banii casei, iar 23%BC, 15%FC, 0%BM și 22% FM susțin că femeia. Se observă că bărbații din lotul criză, nesiguri pe ei și femeile din lotul martor, sigure pe ele, susțin că femeia trebuie să administreze banii casei, în timp ce femeile criză, nesigure pe ele dau numai un procent de 15% în favoarea femeilor și bărbații martor 0%.

CONCLUZII

Întreaga desfășurare a ontogeniei sistemelor psihoneuroendocrine umane este determinată genetic.

Hormonii sexualizanți acționează asupra țesuturilor diferențiate sexual, care sînt receptive numai în anumite momente, determinînd evoluția pe variantă masculină sau feminină a sistemului psihoneuroendocrin respectiv.

Un cuplu este cu atît mai stabil, mai durabil și mai eficient, cu cît complementaritatea fizică și psihică a membrilor săi este mai mare, și această complementaritate crește direct proporțional cu gradul de diferențiere sexuală.

Cu cît cei doi poli ai cuplului sînt mai puțin diferențiați sexual, adică mai intersextuați (mai androgini), cu atît legătura dintre ei este mai slabă.

O altă lege care acționează în cuplu este aceea a compatibilității rasiale: un cuplu este cu atît mai solid, mai stabil, mai durabil și mai eficient, cu cît membrii săi sînt mai asemănători genetic și deci rasial.

Rata căsătoriilor interraciali în comunitățile multi-rasiale este mult mai mică decît aceea a căsătoriilor intrarasionale și cu atît mai mică cu cît diferențele dintre rase sînt mai mari.

Heterozigotismul (metisarea) este una din cele mai importante cauze de dizarmonie.

Lucrarea semnaleză existența celui **de-al treilea sex** care cuprinde totalitatea cazurilor de sex incert genetic, gonadal și psihic. Apartenența la **cel de-al treilea sex** poate fi mai mult sau mai puțin evidentă și de asemenea mai mult sau mai puțin persistentă. Membrii acestui așa numit al treilea sex, care își caută fără succes identitatea, pot constitui așa zise cupluri, de fapt cupluri caricaturale, mai mult sau mai puțin fragile și instabile, sortite eșecului.

Compatibilitatea/complementaritatea au și o expresie psihică.

Studiul ontogeniei persoanei umane, în special pe gemeni monoziagoți crescuți în medii separate, arată un pattern interacțional, între ereditate și mediu în formarea personalității, cu o predominanță covîrșitoare a factorilor genetici în cazul unor funcții psihice, cum ar fi inteligența și afectivitatea.

Structura persoanei umane, (hard-ul) este determinată genetic, conținutul mintal fiind oferit de mediu.

Educația pentru sine, care favorizează dezvoltarea **narcisismului**, poate avea un efect temporar pozitiv asupra

evoluției sociale și profesionale a persoanei, dar are în mod clar un efect negativ asupra cuplului format de aceasta.

Compatibilitatea/complementaritatea membrilor cuplului este cu atât mai mică, cu cât aceștia sînt mai narcisici. Cuplul este cu atât mai fragil, mai instabil și mai efemer, cu cât membrii săi sînt mai narcisici.

Educația pentru celălalt, promovată atât de frumos de creștinism, dezvoltă în om mecanismele psihice de blocare a agresivității și stăpînire a narcisismului, deblochează în acesta iubirea față de celălalt care constituie cel mai puternic liant al relațiilor dintre oameni.

Această iubire psihică dublează, întărește și continuă atracția fizică dintre bărbat și femeie și numai ea îi transformă cu adevărat pe aceștia în cele două mari forțe ale creației.

Cercetarea arată prezența în lotul criză a factorilor fragilizanți ai relației de cuplu: confuzia rolurilor, narcisismul părinților, care se accentuează la copii, neasemănările dintre copii și părinți, care îngreunează procesul de asumare a identității sexuale, neconcordanța dintre rolul și statutul sexual.

Chestionarul de compatibilitate, susceptibil de îmbunătățire, poate servi ca instrument de lucru în stabilirea compatibilității/complementarității celor doi temerari care vor să întemeieze o familie și implicit ne poate oferi date despre stabilitatea și durabilitatea, deci prognosticul acestei relații.

Subliniați răspunsul corect
(încercuiți numărul)

CHESTIONAR CNP
(pentru divorțați sau cupluri în criză)

1. Vârsta: ...
2. Sexul: M/F
3. Studii: 1. elementare; 2. medii; 3. superioare.
4. Locul nașterii: 1. urban; 2. rural.
5. Ați fost crescut: 1. de părinții naturali? 2. de părinți adoptivi? 3. la cămin?
6. Ați mai fost căsătorit (ă): 1. da; 2; nu.
7. Părinții au mai fost căsătoriți? 1. *tata*: 1.1. da; 1.2. nu. 2. *mama*: 2.1. da; 2.2. nu.
8. Părinții s-au înțeles bine?: 1. da; 2. așa și așa; 3. nu s-au înțeles.
9. Semănați fizic: 1. mai mult cu mama; 2. mai mult cu tata; 3. cu amîndoi.
10. Psihic (sufletește) semănați: 1. cu mama; 2. cu tata; 3. cu amîndoi.
11. Vă înțelegeți mai bine cu mama? 1. da; 2. nu.
12. Dar cu tata? 1. da; 2. nu.
13. Părinții au greșit față de dumneavoastră? 1. *mama*: 1.1. da; 1.2. nu. 2. *tata*: 2.1. da; 2.2. nu
14. Dumneavoastră ați greșit față de părinți? 1. față de mama; 2. față de tata.
15. Câți frați aveți? ...
16. Cîte surori aveți? ...
17. Al cîtelea (cîta) sînteți? ...
18. Aveți frați vitregi? 1. da; 2. nu.
19. Aveți surori vitrege? 1. da; 2. nu.
20. Frații s-au comportat corect față de dumneavoastră? 1. da; 2. nu; 3. nu prea.
21. Surorile s-au comportat corect față de dumneavoastră? 1. da; 2. nu; 3. nu prea.

22. La ce vîrstă ați avut prima experiență sexuală? ...
23. Ați rămas cu o impresie: 1. plăcută; 2. neplăcută.
24. Aveți mai multă încredere: 1. în prietenii; 2. sau în prietenele dumneavoastră.
25. Considerați că rolul (atribuțiile) bărbatului în familie este deosebit de rolul (atribuțiile) femeii? 1. da; 2. nu; 3. nu prea.
26. Bărbatul și femeia se aseamănă? 1. mult; 2. puțin; 3. deloc.
27. Cine trebuie să conducă familia? 1. bărbatul; 2. femeia; 3. amîndoi.
28. Într-o discuție în contradictoriu, cine credeți că trebuie să cedeze? 1. soția; 2. soțul; 3. cel mai deștept sau mai educat.
29. Considerați nepotrivit pentru un bărbat să spele vase? 1. da; 2. nu.
30. Considerați nepotrivit pentru un bărbat să spele rufe? 1. da; 2. nu.
31. Cine trebuie să aibă o pregătire (funcție) mai mare? 1. soțul; 2. soția; 3. fără importanță.
32. Cine trebuie să fie mai mare ca vîrstă? 1. soțul; 2. soția; 3. fără importanță.
33. Cine trebuie să aibă o situație materială mai bună la începutul căsniciei? 1. soțul; 2. soția; 3. fără importanță.
34. Cine credeți că trebuie să cîștige mai bine? 1. soțul; 2. soția; 3. fără importanță.
35. Considerați umilitor pentru dumneavoastră să gătiți? 1. da; 2. nu.
36. Cînd spălați vase sau rufe vă simțiți umilit(ă)? 1. da; 2. nu; 3. nu spăl vase sau rufe.
37. Cine este mai important pentru trăinicia familiei? 1. bărbatul; 2. femeia; 3. amîndoi.
38. Credeți că virginitatea femeii pînă la căsătorie contribuie la stabilitatea familiei? 1. da; 2. nu; 3. nu are importanță.

39. Credeți că experiența sexuală anterioară căsătoriei, la femeie, contribuie la stabilitatea familiei? 1. da; 2. nu; 3. nu are importanță.
40. Credeți că virginitatea bărbatului pînă la căsătorie contribuie la stabilitatea familiei? 1. da; 2. nu; 3. nu are importanță.
41. Credeți că experiența sexuală anterioară căsătoriei, la bărbat, contribuie la stabilitatea familiei? 1. da; 2. nu; 3. nu are importanță.
42. Care din următoarele calități vi se par mai importante la un bărbat? 1. frumusețea; 2. finețea; 3. forța; 4. stăpînirea de sine; 5. grația; 6. politețea; 7. pudoarea; 8. inteligența; 9. îndrăzneala; 10. punctualitatea; 11. fidelitatea; 12. cinstea; 13. puterea de dominație asupra celuilalt; 14. capacitatea de a se supune dorinței partenerii; 15. seriozitatea; 16. hărnicia; 17. curățenia corporală.
43. Care din următoarele calități vi se par mai importante la o femeie? 1. frumusețea; 2. finețea; 3. forța; 4. stăpînirea de sine; 5. grația; 6. politețea; 7. pudoarea; 8. inteligența; 9. îndrăzneala; 10. punctualitatea; 11. fidelitatea; 12. cinstea; 13. puterea de dominație asupra celuilalt; 14. capacitatea de a se supune dorinței partenerului; 15. seriozitatea; 16. hărnicia; 17. curățenia corporală.
44. În general, aveți mai multă încredere: 1. în femei, sau 2. în bărbați?
45. V-ați dorit sau vă doriți ca primul copil să fie fată sau băiat? 1. fată; 2. băiat.
46. Acceptați perversiunile sexuale? 1. permanent; 2. episodic; 3. sînteți categoric împotriva; 4. vă sînt indifereente.
47. Acceptați consumul de băuturi alcoolice în exces? 1. la femei: 1.1. rar; 1.2. frecvent; 1.3. deloc; 2. la bărbați: 2.1. rar; 2.2. frecvent; 2.3. deloc.
48. Ce contribuie mai mult la destrămarea familiilor (cuplurilor)? 1. greutățile materiale; 2. nepotrivirile sexuale; 3. lipsa de fidelitate; 4. amestecul familiei;

5. lipsa unei educații corespunzătoare; 6. abuzurile sexuale ale cuplului familial.
49. Aveți mai multă încredere: 1. în dvs., sau 2. în ceilalți?
50. Considerați că sînt mai durabile căsătoriile: 1. din dragoste; 2. din interes.
51. Acceptați concubinajul ca pe o perioadă de probă premergătoare căsătoriei? 1. da; 2. nu.
52. Infidelitatea (adulterul) este mai acceptabilă (scuzabilă): 1. la bărbați; 2. la femei, sau 3. la fel de inacceptabilă.
53. Corecția corporală (bătaia) 1. este admisă, în cazul unor greșeli serioase, sau 2. este inadmisibilă?
54. Cine trebuie să administreze banii casei? 1. bărbatul; 2. femeia; 3. amîndoi.

Sugestii și observații: